



VATANPARVAR

MILLIY ARMIYAMIZ YANGI O'ZBEKISTON... IDIR!

● Gazeta 1992-yilning 24-iyunidan chiqa bosh... ral, №5 (3067)

6-7 ARMIYA –
MARDLAR MASKANI

8 ADOLAT VA QUDRAT
TIMSOLI

12-13 HARBIY-VATANPARVARLIK
FILMLARINING YOSHLAR
TARBIYASIDAGI O'RNI

18 YILNING ILK GRAN-PRISIDA
IKKI NAFAR VAKILIMIZ
G'OLIB



VATAN HIMOYASI – MUQADDAS BURCH!



IJTIMOIIY-SIYOSIIY, MA'NAVIY-MA'RIFIY, HARBIY-VATANPARVARLIK GAZETASI

BIZ
HAQIMIZDA

@ vatanparvar-bt@umail.uz

t.me/mv_vatanparvar_uz

t.me/mudofaavazirligi

facebook.com/mudofaavazirligi

instagram.com/mudofaavazirligi

youtube.com/c/uzarmiya



BESHINCHI MAVSUM — 100 NAFAR YOSH KATTA HAYOTGA KUZATILDI

Mamlakatimizda yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash davlatimiz belgilab olgan siyosatning ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylandi.



Prezidentimiz yosh avlodni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash uchun armiya va harbiy-ma'muriy sektorlarga harbiy okruglar hamkorligida yosh vatanparvarlar yig'inini tashkil etish vazifasini belgilab bergan edi.

Mazkur topshiriqlar ijrosi doirasida Surxondaryo viloyati hokimligi va Janubiy operativ qo'mondonligi "Termiz" umumqo'shin poligonida joylashgan harbiy qismda 100 nafar yosh uchun "Jasorat maktabi"ning beshinchi o'quv yig'inini o'tkazdi.

O'n kun davom etgan yig'in ishtirokchilari guruhlariga ajratilib, turli kasb-hunarga o'rgatildi. Jangovar, ma'naviy-ma'rifiy tayyorgarlik, axborot texnologiyalari va tadbirkorlik yo'nalishlarida mashg'ulotlarga jalb etildi. Harbiy texnika va qurol-aslahalar bilan tanishdi. Sog'lom turmush tarzi targ'ib qilinib, qiziqarli harbiy sport musobaqalari uyushtirildi.

O'quv yig'inining tantanali yopilish marosimida Janubiy operativ qo'mondonligi boshlig'ining tarbiyaviy va mafkuraviy ishlar bo'yicha o'rinbosari podpolkovnik Davronbek Abdurahimov va boshqalar "Jasorat maktabi" loyihasining maqsad hamda vazifalari haqida atroflicha so'z yuritdi. Loyiha yosh avlodni Vatanga muhabbat, yurtga sadoqat va harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda yaxshi samara berayotgani qayd etildi.

O'tgan davrda vohada o'tkazilgan "Jasorat maktabi" o'quv yig'inlariga 479 nafar yosh qamrab olindi. Ular uchun o'n kun davomida turli harbiy darslar, uchrashuvlar, sport bellashuvlari, tanlovlar tashkil etilib, kasb-hunar o'rgatildi.

– "Jasorat maktabi" qahramonlar maktabidir, – deydi sherobodlik Nodir Jumayev. – Biz harbiy qism hududiga kelib, mard, jasur akalarimizni ko'rdik. Ularga chin qalbimizdan havas qildik. Bu yerda kunni safdoshlarimiz bilan turli mashg'ulotlar va sport o'yinlari bilan o'tkazdik.

– "Jasorat maktabi" menga o'z ona yurtimga sadoqat bilan xizmat qilishni o'rgatdi, – deydi termizlik Navro'zbek Xo'janov.

– Vatan tuyg'usini o'z she'rlarimda ifodalashni yaxshi ko'raman, – deya she'r o'qiydi sho'rchilik Bobur Karimov:

*Xalqim tinchligiga ko'z tika ko'rma,
Bu yurtning obro'si ko'kka yetgusi.
Andisha qilganin qo'rqqoqqa yo'ymang,
Jim turib yengmoqlik mardlik belgisi.
Chorak asrdirki, mustaqil bo'lgan,
Mustahkam qurilgan bizning poydevor.
Shu yurtga umrini, jonini bergan,
Arshi a'loda uning suyanchig'i bor.*

Tantanali marosimda qiziqarli sport musobaqalarining g'olib va sovrindorlariga kubok, diplom va qimmatbaho sovg'alar topshirildi.

Inson qadri uchun



SAYYOR QABUL — SAMARALI YECHIM

Janubi-g'arbiy maxsus harbiy okrug tasarrufidagi Kakaydi garnizonida joylashgan harbiy qismlarning birida Termiz harbiy prokuraturasi tomonidan sayyor qabul o'tkazildi.



Unda harbiy qism va Jarqo'rg'on tumanidagi barcha kuch tuzilmalari hamda mudofaa ishlari bo'limlarida o'z xizmat burchlarini o'tayotgan harbiy xizmatchilar va ishchi-xizmatchilar, ularning oila a'zolari ishtirok etdi. Jismoniy va

yuridik shaxslar murojaatlarining ijobiy yechimini ta'minlash maqsadida o'tkazilgan tadbir harbiy xizmatchilar va ularning oila a'zolari, yoshlar huquqlari, erkinliklari va qonuniy manfaatlarini ta'minlashga xizmat qildi.

Qabul jarayonida jami 25 ta murojaat tinglangan bo'lsa, ulardan 5 tasi shu yerning o'zidayoq qanoatlantirildi, 2 tasi hal etish uchun harbiy prokuratura nazoratiga olindi, qolgan 18 ta murojaatga qonuniy asoslantirilgan huquqiy tushuntirishlar berildi.

Kichik serjant Mehroj Pardayevning turmush o'rtog'i Nilufar Pardayeva ta'lim yo'nalishida ish so'rab qilgan murojaati shu yerning o'zida hal bo'ldi. Jarqo'rg'on tumanidagi 3-umumta'lim maktabiga ishga qabul qilindi. Shuningdek, III darajali serjant Olimjon Bozorovning turmush o'rtog'i Habiba Bozorovning tibbiyot sohasida ish so'rab qilgan murojaati ham shu yerning o'zida hal bo'lib, Jarqo'rg'on tumanidagi tibbiyot birlashmasida faoliyat yuritadigan bo'ldi.

Tadbirda 70 nafardan ortiq harbiy xizmatchi va ularning oila a'zolari qatnashdi. Albatta, bu kabi sayyor qabullar fuqarolarning bugundan rozi bo'lib yashashlariga xizmat qiladi.



OLIS YO'L: "IKKINCHI MUALLIM" DAN "O'ZBEKISTONNING ENG YANGI TARIXI" GACHA...

"Vatanparvar" gazetasining o'tgan sonida boshlang'ich sinflardagi darsliklar, jadid bobolarimizning bu boradagi sa'y-harakatlari, yurtimizda mazkur yo'nalishda tashlangan qadamlar haqida qisqacha hikoya qilgan edik. Bugun esa boshlang'ich sinflardan keyingi davr, ya'ni o'quvchilarda vatanparvarlik hissini uyg'otuvchi tarix va adabiyot darsliklarining o'tmishi va buguni haqida so'z yuritamiz.

ALIFBODAN SO'NG O'QUTMOQ UCHUN "IKKINCHI MUALLIM"

Ma'rifatparvar jadidlarimizning birligi XX asrning 20-30-yillarida ko'zga yaqqol tashlanganini ularning yosh avlodidagi ta'lim va tarbiya masalalarini uzil-kesil hal qilishdagi musharakligida ko'rish mumkin.

Avloniyning 1909-yilda "Jamiyati xayriya" ochgani va mahalliy xalq bolalarini o'qitish uchun yig'ilgan pullarni maktablarga taqsimlagani xabari hatto Orenburgdagi "Vaqt" gazetasida ham bosilgan edi. Ammo moliyaviy qiyinchiliklar o'z so'zini aytdi. Aslida, boshlang'ich sinflar darsliklarini yaratish muhim masalalardan biri sifatida amalga oshirilgan bo'lsa-da, o'rta sinf darsliklarini yozish jarayoni undan-da murakkab va mas'uliyatli yumush edi.

Avloniy bu yo'lda qo'ldan ne ish kelsa barini qildi: duradgorlik qilib, yozuv taxtasi va partalar yasadi, maktabning tuzilishi va o'quv jihozlarini o'zgartirdi. Ehsan fondidan tushgan mablag' hisobiga bolalarga kiyim-bosh, o'qish va yozuv qurollari, oziq-ovqat mahsulotlari bilan ta'minlab turdi. U o'zi tashkil qilgan maktabda bolalarni ko'proq boshqa fanlar qatori aniq fanlarga ham qiziqitirdi: jug'rofiya, tarix, adabiyot, handasa (geometriya), hikmat (fizika), turli xorijiy tillar, hisob fanlarining o'tilishini ta'minladi.

Manbalarda yozilishicha, XX asrning birinchi choragida jadidlar bor imkoniyatlarini ishga solmasin, nashriyot va teatr, maorif va maktab yo'nalishlarida o'z maslaklariga yeta olmaydi. Chunki bir tomondan, hukumatning doimiy nazorati, ikkinchi

tomondan, ayrim mahalliy aholi kishilarining turli bosimlarga uchrashi oldinga yurishga yo'l bermay qo'yadi. Buni hatto Abdulla Avloniy alam-u hasrat bilan yozadi:

"1915-yilda mahalla xalqi domlamiz "teatrchi" bo'ldi", "masxaraboz bo'ldi", deb meni maktabdan quvib, Mirobod mahallasidagi boshlang'ich maktabni yopdilar".

Aslini olganda ham Avloniy faoliyatining asosi - maktab-maorifni tiriltirish, ilm-ma'rifatni xalq orasida keng yoyish edi.

Xo'sh, o'sha paytda yozilgan darsliklarning mazmun-mohiyati qanday bo'lgan? Taqqosni Mahmudxo'ja Behbudiy va Abdulla Avloniy faoliyati misolida ko'rib o'tsak.

Avloniy o'rta sinflar uchun "Ikkinchi muallim" nomli darsliklar yozdi.

"Alifbodan so'ng o'qutmoq uchun" yozilgan bu darslik odob-axloq, ibratli she'r va hikoyalardan tashkil topgan. Muallifning yozishicha, 1912-yili chop etilgan darslikdagi hikoya va she'rlar soni atigi qirqaqa yaqin bo'lgan. Keyinchalik darsliklarni yildan yilga takomillashtirib, muallif uni Navoiy, Sa'diy, Poshshaxo'ja, shuningdek jahon adabiyotidan L. Tolstoy va I. Krilov asarlaridan olingan she'r va hikoyalar bilan to'ldirib borgan.

"Ikkinchi muallim"da turli ibratli hikoyalar, bolalarni odob-axloq, to'g'rilik va poklikka o'rgatuvchi she'r va hikoyalar, masal va ertaklar jamlangan.

Avloniy darsliklarida yoshlarning savod chiqarishi, chuqur ta'lim olishi, tarbiya va axloqi masalalari yetakchilik qilsa, Behbudiy darslik va adabiy asarlar bilan bir qatorda ish boshqarishga oid uslubiy qo'llanmalar,

fuqarolar uchun rasmiy hujjatlar bilan ishlash qoidalari, huquqiy tahlillar, turli hujjatlarni yuritish bo'yicha ham kitoblar yozdi.

"Kitobat ut-atfol" ana shunday qo'llanmalardan biridir. Unda Turkiston o'lkasidagi davlat boshqaruvida muhim sanalagan hujjat yuritish ishlaridan tashqari onaning bolalarga munosabatlari, ota-ona oldidagi burchi, bolalarning huquqlari, xat yozish qoidalari, mahalliy hokimiyatga ariza yozish, ma'lumotnoma, tasdiqnoma, xorijiy pasport berish, shahodatnoma, tilxat kabi hujjat namunalari yozilish tartib va qoidalari o'z aksini topgan.

Ta'kidlash kerakki, M. Behbudiy ushbu qo'llanmani jadid maktablarining oxirgi bosqich sinflari uchun mo'ljallab yozgan edi. Chunki bu maktabni tugatgan o'quvchi zamonaviy fanlar bilan bir qatorda har qanday davlat idoralari boshqaruvlarida ham ishlay olish malakasiga ega bo'lishi, Turkiston o'lkasida tijorat ishlari bilan shug'ullanishi, "o'lkaning bo'lisnoyxonalari, idoralari ishlayishi mumkin bo'lardi".

"SOVETCHA" TARIX VA YANGI O'ZBEKISTON

Afsuski, sobiq tuzum davrida ham tariximizga xolis nazar tashlanmadi. Tarixchi Baxtiyor Alimdjano'v o'zining "O'zbekistonda tarix fani: o'tmishi va hozirgi ahvoli. O'zbekistonda zamonaviy tarix mavjudmi?" maqolasida 30-40-yillarda yozilgan darsliklarni "O'zbekiston o'tmishining "sovetcha" varianti" deb ataydi. Maqolada yozilishicha, o'sha davrdagi O'zbekiston tarixi Sovet davlati siyosatining mahsulidir. Muallif quyidagicha yozadi:

XX asrning 40-50-yillarida I. Stalin ko'rsatmalari asosida "milliy" tarix yozilishi boshlandi. Tarixchilar "xalqlar do'stligi" g'oyasi asosida internatsional ruhda "milliy" tarix yozishlari shart edi. Lekin O'zbekiston SSRga tarixchi kadrlar yetishmasdi va ilmiy tekshirish institutlari soni oz edi. O'rta Osiyo davlat universitetining (SAGU) tarix

fakulteti 1935-yili ochilgan bo'lib, asosan rusiyzabon talabalar tahsil olar edi. 1937-1939-yillar qatag'on siyosati o'zbek ziyolilarini yanchib tashladi. Ular orasida tarix fani bo'yicha professor Po'lat Soliyev va tilshunos hamda muarrix Abdurauf Fitrat bor edi.

Darvoqe, mustaqillikkacha bo'lgan adabiyot va tarix darsliklarimizning deyarli barchasi sobiq mafkura suvi bilan sug'orilgan edi. Darsliklarning asosiy mazmuni rus tarixi, adabiyoti va arboblari bilan to'ldirilgan edi.

Hurriyatga erishganimizdan so'ng mamlakat oldida o'z tariximizni yuzaga chiqarish, O'zbekistonda buyuk allomalari, adabiyotini darsliklarimizga qaytarish masalasi faol tarzda olib borildi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 30-iyundagi "O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi huzurida "O'zbekistonning eng yangi tarixi bo'yicha jamoatchilik kengashi faoliyatini tashkil etish to'g'risida"gi qarori asosida "O'zbekistonning eng yangi tarixi" darsligi nashr etildi. Bu chin ma'noda tariximizning ulkan yutug'i edi. Natijada 2020/2021-o'quv yilidan boshlab respublika oliy ta'lim muassasalarining barcha nomutaxassis yo'nalishlari talabalari uchun "O'zbekistonning eng yangi tarixi" fanini o'qitish joriy etildi. Ushbu darslik milliy standartlar asosida va Oksford, Kembrij, Jons Xopkins universitetlari kabi oliy o'quv yurtlarining keng xalqaro tajribasi asosida ishlab chiqilgan.

Eng asosiysi, tarix va adabiyot darsliklarimizda ham ulug' ajdodlarimizning boy ma'naviy merosi, Jaloliddin Manguberdi, Amir Temur, Zahiriddin Muhammad Bobur kabi sarkardalarning jahon sivilizatsiyasi hamda harbiy san'at rivojiga qo'shgan hissalarini, Vatan ozodligi va mustaqilligi yo'lida jon fido qilgan yurtodoshlarimiz ko'rsatgan vatanparvarlik va qahramonliklar o'z ifodasini topdi.

Kapitan Bobur ELMURODOV,
"Vatanparvar"



HARBIY-VATANPARVARLIK TARBIYASIDA

YANGI TIZIM



Har qanday davlat taraqqiy etishida va uning qudrati yuksalishida yoshlar hal qiluvchi kuch hisoblanadi. Shuning uchun ham davlatimiz rahbari har bir chiqishida yoshlar ta'limi va tarbiyasiga jiddiy urg'u berib, bu borada barchani bir yoqadan bosh chiqarib ish olib borishga undaydi.

Joriy yilning 12-yanvar kuni O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Xavfsizlik kengashining kengaytirilgan yig'ilishida ham asosiy e'tibor shu masalaga qaratildi. Yig'ilishda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti, Qurolli Kuchlar Oliy Bosh Qo'mondoni Shavkat Mirziyoyev tomonidan yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalash, ularni ijtimoiy qo'llab-quvvatlash va bandligini ta'minlash borasidagi ishlarni manzilli va maqsadga yo'naltirilgan holda tashkil etish bo'yicha qator vazirlik va idoralar mas'ullariga aniq topshiriqlar berildi.

Mazkur topshiriqlar ijrosi yuzasidan Sharqiy harbiy okrugda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi, Yoshlar ishlari agentligi, kuch tuzilmalari vakillari, Mudofaa vazirligi va Sharqiy harbiy okrug qo'mondonligi mas'ullari, mudofaa ishlari boshqarma va bo'limlari boshliqlari ishtirokida o'quv-uslubiy anjuman bo'lib o'tdi. Yoshlarni Vatanga sadoqat bilan xizmat qilish, yurt tinchligini asrash, ularda Vatan ravnaqi uchun faol bo'lishga undaydigan ijtimoiy, ma'naviy-axloqiy fazilatlarini qaror toptirish, mamlakatimizning barcha sohalari uchun jonkuyar, halol, o'z kasbiga sadoqatli va yetuk

kadrlar zaxirasini shakllantirish kabi maqsadlarni qamrab olgan anjumanda Mudofaa vazirligiga respublikaning barcha hududlaridagi 1-sektorlar kesimida "Yashil", "Sariq" va "Qizil" toifaga kiruvchi 1 million, jumladan Sharqiy harbiy okrugga 250 ming yosh birlashtirilgani, harbiy xizmatchilar ularning hayotda o'z yo'llarini topish, to'g'ri yo'lga qaytishlarida o'rnatilgan bo'lishlari ta'kidlandi.

So'zga chiqqan mas'ullar ro'yxatga kiritilgan yoshlarni harbiy xizmatchilarga nommanom birlashtirish, ular bilan amalga oshirilgan ishlarning tanqidiy sarhisobi har oyning belgilangan kunida o'tkazilishi lozimligi haqida gapirib, bu ishlar Vatan taqdiri bilan bog'liq ekanligini inobatga olgan holda, yig'ilganlarni tashabbuskor bo'lishga undadi. Chunki vatanparvarlik yoshlarda fuqarolik burchi, shaxsiy mas'uliyat hissi, Vatan taqdiriga daxldorlik tuyg'usini, faol hayotiy pozitsiya va qat'iy e'tiqodini, kasbiy mahoratini shakllantiradigan qudratli vositadir. Bundan unumli foydalangan holda yoshlarimizda yot g'oyalarga qarshi mafkuraviy immunitetni shakllantirish, ona yurt taqdiri uchun mas'uliyat tuyg'usini mustahkamlash, ularni o'z kasbiga

sadoqatli va har tomonlama yetuk kadrlar etib tarbiyalash bo'yicha aniq chora-tadbirlar ko'rishimizni taqozo qilmoqda.

Anjumanda Qo'qon shahridagi birlashtirilgan yoshlar bilan ishlash algoritmi haqida ma'lumot berildi. Unga ko'ra, yoshlar – alohida e'tiborga muhtoj og'ir toifaga, jinoyatchilikka moyil, ishsiz, migratsiyadagi yoshlar, talabalar, o'quvchi-yoshlar kabi 7 toifaga ajratilgan. Har bir toifa mohiyatiga ko'ra, yana bir necha yo'nalishga bo'linib, ularning har qaysisi bilan alohida ish olib borish zarurligi uqtirildi. Xususan, alohida e'tiborga muhtoj va jinoyatchilikka moyil yoshlarga huquqiy yordam ko'rsatish, davlat va jamoat tashkilotlari bilan hamkorlikda ularni ijtimoiy moslashuviga ko'maklashish, xorijdagi yoshlar, talaba va o'quvchilar bilan samimiy muloqotlar, ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar orqali ularda sog'lom fikrlashni yuzaga chiqarish, atrofda bo'layotgan hodisalarga teran munosabatda bo'lib, mustaqil fikrlashga o'rgatish, vatanparvarlik tarbiyasi bilan jiddiy shug'ullanish lozimligi ta'kidlandi. Bu tadbirlarning barchasi davlat va jamoat tashkilotlari bilan hamkorlikda mahallalarda, qishloq va ovullarda, respublikamizning eng chekka hududlarida ham o'tkazilishi bildirildi.

Zero bugungi sharoitda mamlakatimiz yoshlarini vatanparvarlik, shu jumladan

harbiy-vatanparvarlik, yuksak ma'naviy-axloqiy qadriyatlar ruhida tarbiyalash, ularning ongiga tinchlik va totuvlikni ko'z qorachig'idek asrab-avaylash zarurligini chuqur singdirish, "Xalq va armiya bir tan-u bir jondir!" degan ezgu g'oya asosida yoshlar tarbiyasiga mas'ul vazirlik va idoralarning kuch va imkoniyatlarini bir g'oya, bir maqsad yo'lida birlashtirish talab etilmoqda.

Mutasaddilar tomonidan mamlakat yoshlarini harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning yangi tizimi deya e'tirof etilgan mazkur tadbirlar navqiron avlod vakillarining islohotlar jarayonidagi ishtirokini oshirishda, ularning intellektual va ijodiy salohiyatini ro'yobga chiqarishda, adashganlarni to'g'ri yo'lga solishda muhim qadam bo'lishi ta'kidlandi.

Shu kuni Sharqiy harbiy okrug harbiy qismlaridan birida "Ochiq eshiklar kuni" tadbiri o'tkazilib, Farg'onaning o'nlab yoshlari askarlar uchun yaratilgan shart-sharoitlar, ularning jangovar tayyorgarlik mashg'ulotlari, qurol-yarog' va harbiy texnikalari bilan yaqindan tanishdi, askar, serjant va ofitserlar bilan samimiy suhbat qurdi. Shuningdek, talaba va o'quvchi-yoshlar Sharqiy harbiy okrug qo'mondoni ishtirokida o'tgan "Qo'mondon va yoshlar" uchrashuvida o'zlarini qiziqtirgan savollarga batafsil javob oldi.

Furqat ERGASHEV,
"Vatanparvar"

Inson qadri

BEKOBODDA



MUAMMOLAR O'RGANILDI

Joriy yilning 12-yanvar kuni O'zbekiston Respublikasi Prezidenti, Qurolli Kuchlar Oliy Bosh Qo'mondoni Shavkat Mirziyoyev raisligida Xavfsizlik kengashining kengaytirilgan yig'ilishida harbiy xizmatchilar va ularning oila a'zolarini ijtimoiy qo'llab-quvvatlash va ularga g'amxo'rlik ko'rsatish davlat siyosatining muhim yo'nalishi bo'lib qolishi qayd etilgan edi.

Shundan kelib chiqqan holda Toshkent viloyatining olis Bekobod tumanida harbiy xizmatchilar va ularning oila a'zolari uchun navbatdagi ommaviy sayyor qabul o'tkazildi. Unda Bosh prokuror o'rinbosari – O'zbekiston Respublikasi Harbiy prokurori adliya polkovnigi Botir Kudratxodjayev boshchiligida vazirlik va idoralarning mas'ul shaxslari ishtirok etdi.

Darhaqiqat, chetdan qaralsa, xizmat burchini bajarish bilan band bo'lgan harbiy xizmatchilar hayotida, oilasida hech qanday muammo yo'qday ko'rinadi. Chunki harbiylar hamisha mag'rur va o'ktam.

Ammo ular ham shu jamiyatning faol a'zosi. Shunday ekan, harbiy xizmatchilarning ham o'ziga yarasha muammolari bo'lishi tabiiy. Bu kabi sayyor qabullarda ko'z ko'zga tushyapti, ana shu savollarga yechim topilyapti.

Mazkur sayyor qabulda 300 dan ortiq harbiy xizmatchi va ularning oila a'zolari ishtirok etib, 56 tadan ortiq murojaat qabul qilindi. Shundan 23 ta murojaat joyida ijobiy hal etilgan bo'lsa, 33 tasi yuzasidan huquqiy maslahatlar berildi.

– Shirin shahridagi harbiy qismlarning birida xizmat qilayotganimga yaqinda besh yil



bo'ladi, – deydi kichik serjant Ahror Madaminov. – Oradan shuncha vaqt o'tgan bo'lsa-da, bolalarim bu yerning ob-havosiga ko'nikolmadi, tez-tez kasal bo'lib qolyapti. Shunga xizmatimni boshqa joyga ko'chirish bo'yicha amaliy yordam so'rab, murojaat qildim. To'g'risi, ijobiy javob olaman, deb o'ylamagan edim. Ammo vaziyatimni to'g'ri

tushungan mas'ullar meni qo'llab-quvvatladi.

Ha, mana shu birgina sayyor qabulning o'zi Vatanimiz himoyasida turgan qanchadan qancha harbiylarimiz oilasiga quvonch, hayotiga yaxshilik, qalbiga esa inson qadri ulug'vor bo'lgan yurtga ishonch hissini olib kirmoqda.

I. QO'CHQOROV

Kengash yig'ilishi

VAZIFALAR



BELGILAB OLINDI

O'zbekiston Respublikasi Harbiy prokuraturasi tomonidan Qurolli Kuchlar tizimidagi vazirlik va idoralarning 2023-yil 12 oyida qonuniylik va huquq-tartibot ahvoli, huquqbuzarliklarning oldini olish borasidagi faoliyati yuzasidan muvofiqlashtiruvchi kengash yig'ilishi o'tkazildi.

Yig'ilishni Bosh prokuror o'rinbosari – O'zbekiston Respublikasi Harbiy prokurori B. Kudratxodjayev olib bordi.

Unda harbiy prokuratura xodimlari, Mudofaa, Favqulodda vaziyatlar vazirligi, Milliy gvardiya, DXX Chegara qo'shinlari,

IIV Qorovul qo'shinlari hamda xalqaro aeroportlarda xavfsizlikni ta'minlash bo'yicha qo'shinlar qo'mondonliklari vakillari hamda mas'ul ofitserlari ishtirok etdi.

Videokonferens-aloqa tarzida o'tgan mulqotda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi



Xavfsizlik kengashining 2024-yil 12-yanvar kungi kengaytirilgan tarkibdagi yig'ilishida belgilangan vazifalar ijrosi doirasida hamkorlikda amalga oshiriladigan chora-tadbirlarga alohida e'tibor qaratildi.

Shuningdek, muhokamalarda huquqbuzarliklarning oldini olish, harbiy xizmatchilarning huquqiy madaniyatini yanada yuksaltirish, ularning va oila a'zolarining huquq va manfaatlarini to'laqonli ro'yobga chiqarish yo'nalishlarida amalga

oshirilgan chora-tadbirlar natijalari sarhisob qilindi.

Qurolli Kuchlar harbiy xizmatchilari va xodimlarining hamda ular oila a'zolarining ijtimoiy himoyasini ta'minlash, yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash borasidagi ishlarni tashkil etish bo'yicha aniq tavsiyalar bildirildi.

Adliya polkovnigi
Dilmurod HAMROYEV,
Respublika Harbiy prokuraturasi
bo'lim boshlig'i



ARMIYA —



“Vatanga qo‘riqchilar emas, posbonlar kerak”. Bu gapni fransuz shoiri Rene Shar aytgan. Dalalarga xuddi tirik qo‘riqchi qiyofasini beradigan qilib kiyintrilgan yog‘och “qo‘g‘irchoq”lar poliz maydonlaridagi hosilni qushlardan, turli hayvonlardan, ya‘ni xavfdan qo‘rmoq uchun o‘rnatiladi. Posbonlar esa o‘z yurtini, Vatani xavf-xatardan himoya qiladi. Harbiy xizmat shunchaki qo‘riqchilarni emas, chinakam mard, Vatanga sodiq o‘g‘lonlarni tarbiyalaydi. Bugungi kunda milliy armiyamizda xizmat qilish tom ma‘noda sharafli kasbga aylanib ulgurdi. Yosh avlod vakillaridan kelajakdagi rejalari haqida so‘rasangiz, maqsadlari orasida, albatta, harbiy xizmatga borishdek sharafli burch o‘rin olganiga guvoh bo‘lasiz. Darhaqiqat, katta hayotga qo‘yilajak ilk qadamlar armiya xizmatidan boshlanadi.



Gapimizni bejiz armiya xizmati haqidagi mulohazalarimizdan boshlamadik. Navbatdagi xizmat safarimiz aynan shu bilan bog‘liq edi. Ijodiy jamoamiz bilan o‘n olti soatlik uzoq yo‘lni bosib o‘tib, manzilga yetib kelgunimizga qadar yo‘l-yo‘lakay qilinajak ishlarimizni rejalashtirib qo‘ydik. Va nihoyat, uzoq masofa hamda charchoqlardan so‘ng manzilga ham yetib keldik. Bu o‘sha – Mudofaa vazirligi tizimida tilga tushgan, e‘tirof etilayotgan Janubi-g‘arbiy maxsus harbiy okrugga qarashli Xayrobod garnizonidagi harbiy qism. Chor atrof tog‘lar bilan o‘ralgan. Qish faslining o‘rtalari bo‘lishiga qaramasdan havo iliq. Bu joylarning havosi ajoyib: tong sahar qish bor qahrini ko‘rsatsa, tushdan so‘ng bahorning iliq nafasi dimoqqa uriladi. Bir so‘z bilan aytganda, ta‘bi injiq. Purviqor tog‘larga boqib, chor atrof haqida o‘y surayotganimda, kimdir ismimni aytib chaqirayotganini eshitdim.

– Iltimos, bizni rasimga tushirib yubora olmasizmi? Faqat orqa fonda tog‘ ko‘rinsin!
Bu bama‘ni insonning iltimosini yerda qoldirmadim va yana atrofini tomosha qilishda davom etdim...

Harbiy qismga tashrif buyurganimizning ilk onlaridayoq diqqatimizni tortgan jihatlardan biri bu – muddatli harbiy xizmatchilarning mashg‘ulotlarda toblanayotgani bo‘ldi. Harbiy qism hududida yaratilgan havo hujumidan mudofaa shaharchasida askarlar ZU-23 zenit qurilmasida hisob raqamlarining jangovar ishlashi bo‘yicha nazariyalarni o‘zlashtirayotgan ekan. Bir muddat biz ham askarlar qatorida turib, mashg‘ulot rahbaridan qurilma imkoniyatlari haqidagi savollarimizga javob olishga harakat qildik.

Umuman olganda, harbiy qism hududini kuzatar ekanmiz, bu yerda askarlarga mashg‘ulot o‘tashi uchun bir nechta shaharchalar barpo etilganiga guvoh bo‘ldik. Misol tariqasida mina maydonlarini zararsizlantirish

mashg‘ulotlari uchun muhandislik shaharchasi, ommaviy zararlangan hududdan o‘tish tartibi mashg‘ulotlari uchun radiatsion kimyoviy-biologik muhofaza shaharchalarini keltirishimiz mumkin. Muddatli harbiy xizmatchilarning mashg‘ulot jarayonlarini kuzatar ekanmiz, o‘n oylik xizmati mobaynida o‘rgangan bilim va ko‘nikmalarini amalda puxta va aniq harakatlar bilan bajarayotganiga guvoh bo‘ldik.

MA‘NAVIYAT MASKANI

– Bu yerda askarlar nafaqat jismoniy, balki ma‘naviy jihatdan barkamollikka yetishish uchun barcha shart-sharoitlar mavjud, – deydi podpolkovnik Bobur Nurmatov. – Xususan, askarlar bo‘sh vaqtlarida harbiy qism kutubxonasida kitob mutolaasi bilan shug‘ullanishlari mumkin. Kutubxonamizda eng sara, yangi badiiy, ijtimoiy-siyosiy, tarixiy asarlar mavjud bo‘lib, askarlarning bo‘sh vaqtlarini mazmunli o‘tkazishiga xizmat qiladi.

“YIQILGANDA QO‘L UZATADIGAN XIZMATDOSHI BIRODARLAR TOPDIM”

– Har bir inson hayotida past-u balandliklar bo‘lishini barchamiz yaxshi bilamiz, – deydi muddatli harbiy xizmatchi, oddiy askar Ravshan Abdunazarov. – Xizmatim mobaynida yigit kishi hayotidagi katta bir chuqurlikni harbiy xizmatdagi haqiqiy hayot to‘ldirishini tushunib, ichimdan anglab bormoqdaman. Bu yerda



MARDLAR MASKANI

men shu narsaga amin bo'ldimki, armiyaga borish har bir yigitning orzusi bo'lishi va unga albatta, yetishga intilishi dardkor. To'g'ri, ayrim sabablarga ko'ra kimlardir yigitlik burchini bajara olmasligi mumkin. Ammo imkoniyati bo'la turib, turli bahonalar bilan xizmatdan bo'yin tovlashlik er-yigit uchun fojia deb bilaman. Xizmatim mobaynida yaqinlarim, oila a'zolarimdan biroz uzoqda yashash nima ekanligini qisman anglab yetdim. Barcha qiyinchiliklarni sabr bilan yengishni, muammolarni o'zim hal eta olishni, turli vaziyatlardan qanday chiqib ketishni o'rgandim. Eng asosiysi, bu yerda men yiqilganda qo'l uzatadigan xizmatdosh birodarlarimni topdim. To'g'ri, boshida vaqt o'tishi sekunday edi go'yo. Axir yangicha hayot tarzi... Ammo, mana, o'n oy bo'ldiki, ortga qarasam, vaqt bir zumda o'tib ketganday. Agar iloji bo'lganda xizmatdosh birodarlarim bilan yana shuncha xizmat qilardim.

“O'ZIMGA BO'LGAN ISHONCH ORTDI”

– Askarlik hayotini boshlaganimga o'n oy bo'ldi, – deydi muddatli harbiy xizmatchi, oddiy askar Muhammadali No'monov. – Mana shu davr mobaynida hayotimdagi eng unutilmas, sermazmun kunlarim ko'p bo'ldi. Harbiy hayotga tez

ko'nikdim. Bu yerda biz uchun barcha shart-sharoitlar mujassam. Bu ham bo'lsa, davlatimiz tomonidan biz, ona yurt posbonlariga ko'rsatilayotgan g'amxo'rlikning namunasidir. Men ham mana shu e'tiborga munosib bo'lib, zimmandagi yigitlik burchimni astoydil bajarish uchun harakat qilyapman. Armiya yigit kishini chiniqtiradi, toblaydi, degan gaplarning naqadar to'g'ri ekaniga amin bo'lyapman. Chunki men ham shijoat, fidoyilik, o'zimga bo'lgan ishonch tuyg'ularini harbiy xizmat mobaynida kashf etdim, desam, yolg'on bo'lmaydi. Mashg'ulotlar davomida bilimimni har tomonlama oshirishga intilyapman. Buning uchun harbiy qismimizda sharoitlar yetarli. Bizdan faqat xizmatni sifatli, vijdonan ado etib, puxta tayyorlanish talab etiladi. Qisqa qilib aytadigan bo'lsam, armiya hayoti menga ko'p narsani o'rgatdi. Jismonan yanada chiniqdim, ma'nan yuksalдим, deb o'ylayman. Hayotga boshqacha nazar bilan qaray boshladim. Eng muhimi, harbiylikdek sharafli kasbga mehrim oshdi. Shu bois xizmatni tamomlaganimdan keyin Chirchiq oliy tank qo'mondonlik-muhandislik bilim yurtiga o'qishga kirmoqchiman.

Agar bir imoratni qismlarga ajratib qaraydigan bo'lsak, uning poydevori betondan, sinchi yog'ochdan, devori pishiq g'ishtdan, tomi taomilga ko'ra yopilgan bo'lsa – binoning mustahkam ekaniga amin bo'lasiz. Chunki mezonlar xuddi mana shunday xulosa berishimizga asos bo'ladi. Mabodo mana shu qiyosimizni insonning mardlik va matonat singari fazilatlariga nisbatan qo'llasak-chi? Bunda bu xislatlarning metin kabi mustahkamligini qaysi o'lchamlarga asoslanib, xulosa qilishimiz mumkin? Bu kishining mardligi va matonati – hayoti el-yurt muhofazasi uchun garovga tikilgan taqdiridagina namoyon bo'ladi. Shuning uchun ham hayot maktabi deya atalmish, er-yigit burchi sanalmish armiyada xizmat qilishni niyat qilgan bu o'g'lonlarimiz o'z taqdirini yurt himoyasi yo'lida qalqon qilishga kirishgan.

YAGONA SHARAFLI MASKAN

Odam ba'zan o'zining guvohligida, o'z-o'zining ko'z o'ngida ko'p gunohlarga, nojo'ya ishlarga qo'l urishi, ba'zan rasvo xayollar-u gumonlarga borishi mumkin. “Aybdorlik hissi” botinidan g'imirlab o'tarkan, hech kim: na banda, na kodekslar va na “yolg'on detektorlar” – Parvardigordan boshqasi uning kechinmalarini (*ong ostida o'zi bilib, taslim bo'lib, tavba qilib turgan qilg'iliqlarini!*) payqamaydi. Uni hech kim ta'qib qilmasligi, qo'lga tushirmasligi, tutib bermasligi ham mumkin... Uni faqat... o'zi ushlab beradi... yana kimga deng? O'ziga! Qachon tutib beradi? Qay tartibda? Bu ahamiyatsiz. Balki, o'zini uzil-kesil tiyib, idora etar?! O'zini o'zi tartibga solar?! O'zini o'zi aldamas?! Bunga ham irodasi yetmasa, tinchgina bunday vazifani qoyillatib bajaradigan yagona maskan – armiyaga borar?! U katta ehtimol bilan armiyaga boradi va bilib-bilmay to'g'ri qiladi! Hatto biror oliy ta'lim muassasasiga o'qishga kirish imtiyozini ilinjida manglayiga kakarda qadagan bo'lsa ham...

Shu xayollarga ko'milib o'tirar ekanman, tunnning g'ira-shirasida askarlarning tungi yo'qlamasi quloqqa chalinib turadi:

- Oddiy askar Ravshan Abdunazarov.
- Men!
- Oddiy askar Hojimurol Ismoilov.
- Men...

Sherzod EGAMBERDIYEV,
“Vatanparvar”



ADOLAT VA QUDRAT TIMSOLI



Buyuk bobomiz Sohibqiron Amir Temur hazratlarining o'chmas nomi ul zotning o'z yurtida qaytadan charaqlay boshlagani yangi tariximizning eng shoyon zarvaraqlaridan biri bo'lib qoldi.

Amir Temur siymosi jahon tarixiga boshqalarning irodasidan qat'i nazar abadiy muhrlanib qoldi. Biroq shunga qaramasdan sho'rolar mafkurasi bu zotning buyukligini tan olishdan bosh tortdi va shu yo'sinda xalqimizning g'urur va iftihoridan mosuvo etishga intildi.

Amir Temur tarix sahnasiga chiqqanda uning xalqi Vatan bosqinchilari zulmidan, xo'rliklaridan ozod bo'lishni, sohibqiron dunyoning yarmini egallab, ulkan imperiya barpo qilishini xayoliga ham keltirmasdi. Amir Temur hazratlari o'z faoliyati davomida shunchalik keng miqyosli ishlarni amalga oshirdiki, hali odamzod tarixi (*payg'ambarlar faoliyatini hisobga olmaganda*), bunday buyuk qahramonlikka guvoh bo'lmagan.

Sohibqiron Temurning o'zi ko'p takrorlagan hayotiy tamoyillari borki, ularni eslash, tahlil qilish benazir shaxs haqida har qanday o'quvchiga tasavvur bera oladi.

U tuzuklarida aslo dushmanlik yo'lidan bormagani, balki dushmanlarni do'st qilishga intilganligini ko'p takrorlaydi. Uning uzoq va barqaror zafarli yurishlarining asrori bilan

qiziqqan tadqiqotchilar ham Temurning jiddiy dushmanlari bo'lmaganligi, bu esa uning saltanati bardavomligiga katta ta'sir ko'rsatganini ta'kidlaydi. Unga hukmdorlik, jahongirlik nasib etganida ham yo'lida uchragan katta-kichik raqiblariga ularning xatti-harakatiga mos muomala qilgani, iloji boricha to'qnashuvga bormaslikka, nizoni tinch yo'l bilan hal qilishga intilganiga tarix guvoh. Shu o'rinda sarkardaning ikkinchi hayotiy shiori yodga keladi:

“Saltanat ishlarining to'qqiz ulushini mashvarat, tadbir va kengash, qolgan bir ulushini esa qilich bilan bajo qilish”.

Sohibqiron jiddiy hal qiluvchi yurish oldidan odatdagidek, qo'shinni ko'rikdan o'tkazar ekan, uning to'rt yuz ming kishilik lashkari Elburs tog'i etaklaridan Kasbiy dengizigacha cho'zilgan yerlarda yoyilib yotar edi. Bunday katta qo'shin Chingizxon zamonidan buyon bo'lmagandi. Qo'shin faqat son jihatdan emas, sifatiga ko'ra ham hatto bundan 3 yil oldingi lashkardan farq qilardi. U tajriba, intizom, jasorat borasida tengsiz edi. Uning qo'shinida dunyodagi jami lashkarning



eng yaxshi yutuqlari mujassamlashgan edi. Bo'linmalar taktik vazifasiga qarab turli ranglardagi kiyimlar, qo'mondonlarning darajasini farqlash uchun o'tog'a (*kakarda*) singari atributlargacha joriy qilingandi.

Sohibqiron qo'shinining yarog'ini ko'zdan kechirar ekan, bo'linmalar oldida otdan tushar, navkarlarning tayyorgarligini ko'zdan kechirar, ularni ilhomlantiradigan so'zlar aytar edi. U saltanatni o'n

ikki toifaga bo'lib, ularga tayangan holda ish olib borardi.

Sohibqiron sipoh va raiyyatni beshinchi toifaga kiritib, har ikkisiga bir ko'z bilan qarardi. Sipohiylardan chiqqan bahodirlar va dovyuraklarga maxsus faxrli o'tog'a (*bosh kiyimlarga tikiladigan qimmatbaho toshlar bilan ziynatlangan belgi*) kamar va tarkash (*sadoq, o'qdon*) taqdim etib, martabalarini ko'targan sipohiylarni hamisha jangga tayyor holda tutgan, oylik haqlarini vaqtida bergan. Chunonchi, Rum yurishlarida sipohiylarga o'tgan va kelajakda qiladigan xizmatlari uchun yetti yillik ozuqalarini birdaniga bergan.

Sipoh va raiyyatni shunday tutganki, birortasi ikkinchisidan ustunlik qilib, qattiq gapirolmas edi. Boshqa sipohlarni o'z martabalariga va darajalariga qarab saqlagan, hech kim haddan tashqari biror qadam qo'yolmagan.

Yaxshi bilamizki, sohibqiron aziz-avliyolar, fan, madaniyat arboblari, el-ulusning mumtoz farzandlariga umrbo'yi ehtirom bilan munosabatda bo'lgan zamondoshlari bo'lmish ulug' zotlarga cheksiz marhamat va izzat-ikrom ko'rsatgan. Uning amr-u farmoni bilan bunyod etilgan hazrat Ahmad Yassaviy, shayx Zayniddin bobo, Zangi ota singari o'nlab zotlarning maqbaralaridagi masjid-u madrasalar, maqbaralar Amir Temur bobomizning yuksak ma'naviyatining benazir timsollari sifatida hamon qad rostlab turibdi.

Mehriniso KAMOLOVA,
Kitob tumanidagi
45-umumta'lim
maktabi o'qituvchisi

Amir Temurning 313 sarkardasi

SUYURG'ATMISHXON SULTON MAHMUDXON

Suyurg'atmish o'g'lonning to'liq ismi Suyurg'atmishxon ibn Donishmandcha ibn Hindu ibn Burhon ibn Molik ibn O'ktoyxon.

Xonlik taxtiga ko'tarilgunga qadar Temurbekning ulug' beklari safida turib, qator harbiy yurishlarda qatnashgan. 1370-yilda Balx yaqinidagi O'rpuz mavzesida Temurbek tomonidan nomigagina Movarounnahr taxtiga chiqarilgan.

Movarounnahr hukumati tepasiga kelgan Amir Temur Husayn So'fidan Xorazmni Suyurg'atmishxonga topshirishni talab qilgan. Sohibqironning 1371-1372-yilda Xorazmga qilgan dastlabki yurishida Suyurg'atmishxon bevosita ishtirok etgan. 1388-yilda Amir Temur to'rtinchi bor Xorazmga yurishga ketgan kezda Suyurg'atmishxon Buxoro shahrida betob bo'lib, bir necha kundan so'ng dunyodan o'tgan. Xonni Keshda dafn qilishgan.

Amir Temur Suyurg'atmishxonning saltanat oldida qilgan xizmatlari va xotirasiga ehtirom sifatida uch yil davomida uning nomini xutba va pul zarbida zikr qilishni buyurgan. Marhum xonning o'rniga o'g'li Sulton Mahmudxon etib ko'tarilgan.

Sulton Mahmudxon Suyurg'atmishxonning o'g'li.

Amir Temur tomonidan nomigagina taxtga o'tkazilgan bu xon 1388-1402-yillarda hukm surgan. Sohibqironning yirik harbiy yurishlarida faollik ko'rsatgan. Amir Sulaymonshoh sarkardalik qilgan tuman Sulton Mahmudxonga taalluqli sanalgan.

Temurbek va To'xtamish o'rtasida 1391-yil yozda Qunduzchada sodir bo'lgan jangda xon tajribali jangchilar va nomdor bahodirlardan tashkil topgan markaz (*qo'l*)ning oldida joylashgan birinchi qatorga muqarrar qilingan. 1398-yil dekabrda Ponipat jangida xon Xalil Sulton mirzo, amirzoda Sulton Husayn, Jahonshohbek, Shohmalikbek, Shayx Arislon, Shayx Muhammad Eygu Temur, Sevinchak bahodur va o'zga beklar bilan birgalikda qo'shinning so'l qo'l (*juvang'ar*)ida harakat qilgan.

Yetti yillik yurishning faol qatnashchisi. 1400-yil Halab shahrining fath etilishida qo'shinning so'l qo'lga Jahonshoh va boshqa beklar bilan sardorlik qilgan. 1401-yil avvalida Misr podshohi Faraj bilan Damashq sahrosida kechgan muhorabada Sulton Mahmudxon Sohibqiron qo'shinining o'ng qo'l (*barang'ar*)ga qo'mondonlik qilgan. Anqara muhorabasi chog'ida Turkiya sultoni Boyazid Yildirimni bandi qilib, Sohibqiron lashkargohida olib kelgan. 1402-yilning sentabrida Turkiyaning Kichik Burlag mavzesida kasallik tufayli dunyodan o'tgan. Amir Temurning oliy farmoniga binoan bir yilga qadar Sulton Mahmudxonning nomi yorliqlarda zikr qilingan.

Hamidulla DADABOYEV,
Mudofaa vazirligi huzuridagi
Jamoatchilik kengashi a'zosi,
professor

JADIDLARNING

ADABIY TILGA MUNOSABATI

O'tgan asrning boshlarida o'zbek ziyolilarining vatanparvar, millatparvar, fidoyi vakillari yetishib chiqdiki, ular tarix sahifalariga jadidlar nomi bilan muhrlandi. Jadid ma'rifatparvarlari kishilarda milliy ruhni uyg'otishda, milliy ongini o'stirishda tilga g'oyat katta ahamiyat berdilar. Negaki, ular millatning mavjudligini tasdiqlaydigan bebaho javohir ona tili ekanligini anglaganlar, shuning uchun o'z tillarining rivoji uchun barcha choralarni ishga solib, o'zbek tilining qonun-qoidalarini ishlab chiqishga kirishganlar.

Xalq jonli tilining imkoniyatlarini ro'yobga chiqarish, o'zbek adabiy tili me'yorlarini belgilash 20-30-yillar uchun eng dolzarb vazifa edi. Shuning uchun ham jadid ziyolilari oldida turgan eng asosiy vazifa o'zbek tilining qonun-qoidalarini ishlab chiqish, ilmiy tadqiqotlar olib borish edi. Chunki "ilmiy axtarishlar bo'lmag'uncha bunlarning birtasi ham bo'lajaq emasdir". Buning uchun xalqimizning og'zaki va yozma manbalarini chuqur tahlil qilish, ularni o'zaro solishtirib, ilmiy xulosalar qilish va shu orqali o'zbek adabiy tili qoidalarini yaratish zarur edi. Fitrat eng birinchi navbatda, tildagi tovushlar sonlarini aniqlash, shu bilan birga, milliy tilning o'z ichki imkoniyatlari asosida imlo qoidalarini ishlab chiqish zarurligini aytadi. Uning fikricha, tilimizning sof shaklini daladagi el-aymoqlarimizda ko'ra olamiz. Dalada yashagan el-aymoqlarimiz orasida ularning jon ozig'i bo'lib turgan dostonlar, ashulalar, matallar, laparlar, qo'shiqlar bor. Shularning hammasini diqqat bilan yozib olish kerak, ularning hammasini qilni qirib tekshirish, bir-biriga solishtirib, kelishtirib, tekli, tubli natijalar olish kerak. Mana shu olingan natijalar - ilmiy bo'lib chiqadi, hech kimning-da lom-mim deyishiga yo'l qolmaydi.

Jadidlar boshqa tillar kabi milliy til ichki imkoniyatlari asosida tuzilgan alifbo, mukammal imlo qoidalariga ega bo'lgan adabiy til yaratishni o'z oldiga maqsad qilib qo'ydilar, mazkur

ezgu maqsad yo'lida ilmiy guruhlar tashkil qildilar. Fitrat boshchiligida tashkil qilingan "Chig'atoy gurungi" shunday ilmiy tashkilot edi. Jadidlarning til, imlo masalalari bo'yicha eng muhim munozara maydoni matbuot edi.

XX asr boshlarida jadid ma'rifatparvarlari tomonidan juda ko'plab gazeta va jurnallar chiqarilgan bo'lib, ularda o'zbek tilida singarmonizm hodisasi, unililar miqdori, adabiy til uchun tayanch dialekt kabi mavzularda o'z fikr-mulohazalari, takliflarini bildirganlar. Jadidlar o'rtasida ko'p munozaraga sabab bo'lgan masalalardan biri singarmonizm hodisasi edi.

Singarmonizm so'zdagi unililarning ma'lum nuqtayi nazardan bir xillashishi bo'lib, turkiy tillarning o'ziga xos qonuniyatlaridan ekani, turkiy tillarning barchasida o'z aksini topgani mutaxassislar tomonidan aytib o'tilgan. Q. Ramazon "Sharq haqiqati" gazetasining 1929-yil 11-sonida e'lon qilgan "Imlamiz ustida" nomli maqolasida bu qonuniyatni shunday tushuntiradi: "Bizdagi singarmonizm ayrim tavushlar yoki ayrim harflar ta'siri bilan bo'lmay, butun so'z turishicha aling'andag'i tabiatdir. Tavushlar tizmasi so'z yasari ekan, bashlab aytilishig'a qalg'an tavushlar va qo'shimchalar ergashib ya ag'iz aldidanraq aytiladirkim, ingichka so'z, ingichka tavush deymiz yoki ag'iz arqasidanraq aytiladirkim, yo'gan so'z, yo'gan tavush deymiz.

O'tajon Hoshimning fikricha, singarmonizm butun turk tili lahjalariga xos va u turk tili asosidir. Singarmonizm turk tilining temir qonunidir. Singarmonizm qonuni shundan iboratki, turkcha har bir so'z yo qalin, yo ingichka bo'ladi. Mana shu qonun o'zbek lahjasida bo'lgani kabi boshqa turk lahjalarida ham bor.

Ashurali Zohiriy singarmonizmni shunday ta'riflaydi: "Singarmonizm turk-tatar tilining tabiiy tilagidir. Lekin zamanning o'tishi, jo'g'rofi(y) ahvallarning o'zgarishi, bir qavmning bashqalar bilan aralashishi va ularning tillarining ta'siri arqasida bu xususiyat turk lahjalarining bir xillarida yo'qala barg'an (azarbayjan, anqara turklarida). Bu xususiyatni saqlab qalg'anlar: qazaq, qirg'iz, nug'ay, bashqirt, tatar, turkman va o'zbeklardur".

Olim o'zbek tilida singarmonizm hodisasi borligini shunday ta'kidlaydi: "Bizda singarmonizm yuz faiz bo'lg'usidir. Tilimizga aralashg'an ajnabiy so'zlarni ham o'z qaidamiz (singarmonizmga) bo'yin tavlaydurg'anlari o'rniga o'z tilimizdan so'zlar tapishg'a harakat qilamiz".

Elbekning ta'rificha, singarmonizm ko'p kishilarni cho'chitgan, ba'zi bir kimsalarning kulgi va so'kish to'rvalarining yorilishiga sabab bo'lgan bu "so'z" chindan imlomizning butunligini saqlash uchun, ilm va tilimizning ko'rkini oshirish uchun bir bezakdir. Bu qalinlik va ingichkalik ohangi bizning tilimizning jonidir, yiqilmas qo'rg'onidir. Buni bilmagan turk xalqi yo'q desak, yanglishmaymiz. Bunga qarshi bo'lganlar shubhasiz, shu tilning grajdanlik huquqiga zarba bergusidurlar.

Singarmonizmga munosabat masalasida jadidlar o'rtasida ham turlicha qarashlar mavjud edi. Abdurahim Yo'ldosh singarmonizmga munosabatda bo'lganlarni ikki guruhga ajratadi:

1. Singarmonizmni temir qonuniyat deb atovchilar, tildagi barcha so'zlarni yuz foiz shu qonunga bo'ysundiruvchilar.

2. O'z so'zlarimizni bu qonunga bo'ysundirib, chet so'zlarni mumkin qadar singarmonizmga moslab, qolganlariga eshitilganicha yozuvchilar.

Birinchi guruhni u "100 pirasanchilar", ikkinchi guruhni "istisnochilar" deb ataydi.

S. Ibrohim o'g'li singarmonizmni tilimiz va imlomizni ma'lum bir qoidaga qo'yish uchun eng to'g'ri yo'l deb hisoblaydi. U istisnochilarni tanqid qilib, ularni o'zbek tilining xususiyatlarini to'la saqlagan qishloq shevalarini unutib qo'yganlikda ayblaydi.

Ularni qishloq shevalarida singarmonizmga moslashib, o'zlashib ketgan chet so'zlarni ham kabinetlarda o'tirgan holda, o'z uslublariga moslashtirib, istisno so'zlari ro'yxatiga kiritishda, milliy tilning xususiyatlari bilan hisoblashmaslikda, qishloq-qishloq yurib xalq shevalarini o'rganmaslikda ayblaydi. Uning o'zi ham istisno so'zlar bo'lishini e'tirof etadi. Istisnochilar fikrlariga munosabat bildirish uchun Abdulla Alaviyning "O'zbek tilining imlo lug'ati" dan iqtibos keltiradi. Lug'atning 203-betidan boshlab singarmonizmga bo'ysunmagan 206 ta

chet so'zlar ko'rsatilgani, Alaviy Saroy shevasidan foydalangani holda buncha so'zga istisno mandati berib qo'ygani, holbuki, shu so'zlarning juda ko'pi xalq tilida allaqachon singarmonizmga moslashganini aytib, quyidagi misollarni keltiradi: balag'at, chak, charak, devana, damkar, aqalli, attar, faqir, gaday, gunah, g'azal, kayimak, kakil va boshqalar.

Botu singarmonizmni o'zbek tilining qonuni, lekin uni temir qonun deyish yanglish ekanligini, chet so'zlarni mumkin qadar singarmonizm qoidalariga bo'ysundirish, lekin istisnolarni qabul qilish kerak deydi: "O'rtaq Alaviy tamanidan tartib etilgan lug'at ko'rsatadiki, bunday mustasna bo'lardurg'an so'zlar juda ko'p. Agar bularning hammasig'a "o'zbek to'ppisini" kiygizsak masxarabazlig' bo'ladi".

Yaqub Omon singarmonizm haqida fikr bildirar ekan, imloning oson yoki yengil qurilishi, matbuotdagi asosiy muammolar mazkur qonuniyatga bog'liq ekanini aytadi. Bu qonuniyatni joriy qilishdan asosiy maqsad so'zning yozilishi bilan aytilishi o'rtasidagi farqni yo'qotish ekani, lekin ko'p hollarda, asosan, chetdan kirib kelgan so'zlarda buni hal qilish qiyin masala ekanini aytadi. Fikrini isbotlash uchun q va g' harflari ishtirokidagi bir nechta so'zlarni keltiradi. Lekin u keltirgan so'zlarning aksariyatining yozilishida muammo yo'q, faqat ba'zi so'zlarni so'roq ohangi bilan ko'rsatib o'tadi. Masalan, قالبه (qalbakj) - قالبه (qalbaqj).

Shokirjon Rahimiy singarmonizm masalasiga to'xtalar ekan, bu qonuniyat o'zbek tilida boshqa turkiy tillardagi kabi bor ekani, lekin qirg'iz-qozoq tillaridagi kabi barcha so'zlarda yuz foiz amal qilmasdan nisbatan erkinroq ekani, ko'p holatlarda unga amal qilinmasligini, ko'p so'zlarni bu qoidaga kiritib bo'lmamasligini aytadi. Masalan, arabcha "hayot", "salom", forsiy qo'shimchalar bilan yoziladigan "g'ildirak", "g'ijjak", o'zbekcha "nok", "tok" kabi so'zlar singarmonizm qoidasiga bo'ysunmasligini aytib, ayrim tilshunoslarning bu boradagi harakatlarini tanqid qiladi.

Buning uchun quyidagi takliflarni aytadi:

1. So'zlarimiz qulaqqa yaqimliq bo'lsin uchun ba'zi bir so'zlarni kuchanib qalin so'ylash va yazishdan qachmaq. Qalin so'zlar uchun ayrim bir chegara qo'ymaq.

2. Ba'zi bir chetdan kirgan so'zlar yoki o'zbekcha qo'shimcha so'zlarning qalin bo'lg'an bo'g'imlarining o'zining qalin yazib, bashqalarini ingichka yazish.

3. Qalinliqqa tabe' bo'lmaydurg'an so'zlarni ingichka yazish.

Ko'rib turganimizdek, jadidlar o'zbek tilida singarmonizm qonuniyati mavjudligini e'tirof etgan holda, matbuot orqali fikrlarini bildirganlar, o'zaro munozaraga kirishganlar. Umuman, ularning fikrlarida bir tomondan, bu qonuniyatni tilimiz qoidasiga aylantirish, ikkinchi tomondan, undan voz kechish ham mumkin kabi xulosalarni kuzatamiz.

Inomjon AZIMOV,
Alisher Navoiy nomidagi
Toshkent davlat
o'zbek tili va adabiyoti
universiteti dotsenti

NAVOIY ASARLARI LUG'ATI



Yaqindagina qayta nashr bo'lgan "Navoiy asarlari lug'ati" Alisher Navoiy asarlarining davriy nashrlardan hamda ilmiy va badiiy asarlaridan foydalangan holda leksikografiya, filshunoslik qoidalari va tarixiy-filologik tahlil asosida tuzilgan.

Lug'atda XV asr o'zbek adabiy tili normalari aks ettirilgan. Unda Navoiy bobomiz ijodida keng qo'llanib kelingan so'z va iboralarning asl va ma'juziy ma'nolari, o'sha davrdagi ayrim fanlarga oid ba'zi atamalar, diniy va adabiy istilohlarning shoir asarlarida uchraydigan namunalari izchil yoritib berilgan. U, shubhasiz, Navoiy asarlarini chuqurroq tushunish uchun yordam beradi. Undan qadimgi turkiy qo'lyozmalarni, arabiy va forsiy manbalarni, qadimgi obidalarni o'qish uchun ham foydalanish mumkin.

O'ziga xos lug'atchilik qoidalari asosida tuzilgan ushbu kitob, mana ellik yildan oshibdiki, hamon kitobxonlarning sevimli va ko'p murojaat etadigan manbalaridan biri bo'lib qolmoqda. Shu bois ko'pchilik mutaxassislarining talab va ehtiyoji hisobga olinib, lug'at to'ldirilgan va ayrim kamchiliklari tuzatilgan holda qayta nashrga tayyorlangan.

– Ushbu lug'at kitobni mashhur olimlarimiz Porso Shamsiyev va Sobirjon Ibrohimovlar katta mehnat va mashaqqat bilan nashrga tayyorlashgan. O'ziga xos yutuq jihatlari borligi va qulayligi uchun ham hozirga qadar olimlarimiz va mumtoz adabiyot muxlislari undan foydalanib kelishadi. Shu sababli ushbu kitobni qayta nashr qilishga qaror qildik. Ammo lug'atni qayta ko'rib chiqqanimizda, unga sho'rolar davrining mafkurasi, dahriyona siyosatning ta'sir izlari yaqqol ko'zga tashlanadi. Ba'zi diniy-tasavvufiy mazmundagi so'z va jumalar tashlab ketilgan yoki atayin xato tarjima qilingan va yoxud ayrim so'zlarga yanglish va g'aliz izoh berilgan. Ba'zi keltirilgan misollarda kamchiliklar ko'zga tashlandi. Ushbu lug'aviy manbaning o'tgan asrning 80-yillarida yaratilganini va texnik yozuv vositalarining ham bugungi kun darajasidagidek imkoniyatlarga ega emasligini inobatga olib, kamchiliklarni tushunish mumkin... Lekin bugungi kunda uni imkon darajasida mukammal chop etish ham davr talabi, qolaversa, kitobxonlarda paydo bo'ladigan e'tirozni inobatga olmasak bo'lmaydi. Shu bois lug'atni qayta nashrga tayyorlash jarayonida bir qator lug'at kitoblardan foydalangan holda, bugungi kun kitobxonining saviyasi va e'tiqodini hisobga olib, undagi ayrim o'rinlarga juz'iy o'zgartirishlar kiritdik, – deydi qayta nashrga tayyorlovchi, filologiya fanlari nomzodi, dotsent Sayfiddin Rafiddinov. – Ba'zilariga to'xtalib o'tadigan bo'lsak, lug'at kitobida Navoiy asarlaridan keltirilgan va noto'g'ri o'qilgan ayrim jumalarni to'g'rilab o'qidik. Masalan, "Nasoyim ul-muhabbat"dan keltirilgan "... ul

Shayxi Raziddin alolo otasi bilan abnoyi amm ekandur", jumlasidagi alolo, aslida, kishi ismi sifatida bosh harflar bilan ajratilib, Raziyyuddin Ali Lolo deb o'qilishi kerak.

Izohlardagi zapas, normal poroshok, shtraf, piyanista, xristian, moment, remont, plan, proyekt kabi ruscha so'zlarni o'zbekchallashtirishga harakat qildik.

Lug'aviy manbada davr taqozosi, siyosiy jihatlar inobatga olinib ayrim so'zlarning o'zbekcha ma'nosidan keyin ruscha ma'nolari ham berilgan. Masalan, Qoramaga berilgan izohda (*rus. chernovik*), Usturlab, suturlobga berilgan izohda (*ruscha: astrolyabiya*), za'faronga berilgan izohda (*r. shafran*) kabi so'zlar ilova qilingan. Ularni olib tashladik.

Lug'aviy manbaning ayrim o'rinlarida bir so'zning ikkinchi shaklini ham keltirib o'tishga to'g'ri keldi. Masalan, taammul so'zi arabcha "alif" bilan yozilganda fikr, mulohaza va andisha kabi ma'nolarni bildiradi. Shu so'z halqum o'rtasidan chiqadigan "ayn" harfi bilan yozilganda sa'y-harakat, g'ayrat, intilish kabi mazmunlarni anglatadi. Navoiy ijodida mazkur so'zning ikkinchi shakli ham uchragani uchun lug'atga ilova qildik.

Lug'at kitobida keltirilgan ayrim baytlarni Navoiyning 20 jildlik "Mukammal asarlar to'plami" hamda 10 jildlik "To'la asarlar to'plami"ga solishtirib, to'g'rilab yozdik. Masalan, 47-betdagi:

Navoiy o'lmadi
rovii hadisidin xushhol-
Ki, bu habibu anis aytur,
ul habibu Anas. (F. K.) – baytini quyidagicha isloh qildik:

Navoiy o'lmadi
rovii hadisidin xushhol-
Ki, bu Habibu Anis aytur,
ul Hubaybu Anas. (F. K.)

Yoki lug'aviy manbada kelgan 319-betdagi:

Muhammad "kof"u
"nun"ga nurrat ul- ayn,
Tufayli "kavn" o'lub,
yo'q-yo'qki, "Kavnayn".

(F. Sh.) – baytidagi "nurrat" so'zini ushbu kitobga "qurrat" deb, to'g'rilab kiritdik.

Shuningdek:
Changining hay'atin sog'ingan dam
Egri qaddin fig'oni aylab kam.
(S. S.) – baytidagi "kam" so'zini "xam" deb to'g'riladik.

Dastlabki nashr mas'ul mualliflaridan biri professor Sobirjon Ibrohimov:

– Bu lug'at kelajakda Alisher Navoiy asarlari yuzasidan mukammalroq lug'at yaratishdagi birinchi tajribadir. U yuqorida zikr etilgan mushkulotlar ichida va g'oyat qisqa bir vaqtda tuzildi. Tuzuvchilar uni mukammal lug'at



"Lug'ati chig'atoyi va turki usmoniy" nomli lug'atlari va boshqalar.

Bu lug'atlarning ba'zilariga Navoiydan boshqa turkiy shoirlarning asarlaridan ham kontekstlar keltirilgan bo'lsa-da, so'z asosan Navoiydan olingani uchun bo'lsa kerak, Navoiyga nisbat berilgan. Ularning tuzilishini, tarkibi va usulini ayrim-ayrim o'rganish va yoritish lozimdir. XVIII asrlarda Navoiy ijodini o'rganishga G'arbiy Yevropadagi bir qancha mamlakatlarda ham qiziqish paydo bo'ladi. Navoiy so'zlaridan lug'atlar tuzila boshlanadi. Jumladan, XIX asrda Parijda fransuz sharqshunosi Pave de Kurteylning "Dictionnari turk oriental" nomli lug'ati nashr etilgan edi. Bu lug'atda Navoiy so'zlariga fransuz tilida izoh berilgan. Navoiy asarlaridan misollar keltirilgan.

Yuqorida zikr etilgan va turli tillarda yozilgan lug'atlarning tuzilishi, mundarijasi va hajmi har xil. Ular Navoiy leksikasini to'laroq yoritishni ko'zda tutmaydi, balki asosan Navoiy asarlaridagi eski turkiy so'zlarning belgili bir qismini tartibga solib, izohlash bilan chegaralanadi.

Ta'kidlash kerakki, Xuroson va Movarounnahrda turkiy tilda asar yozish cheklangan, ko'proq forsiy tilda yozish odat bo'lib qolgani uchun ham turkiy adabiy til uncha rivojlanmagandi. Bu tilni himoya qilish, rivojlantirish, boyitish lozim edi. Bu ulug'vor, ammo og'ir vazifani anglagan va turkiy adabiy til uchun kurash bayrog'ini baland ko'tarib maydonga chiqqan birdan-bir pahlavon zot ulug' Alisher Navoiy bo'ldi. U bu tilda yuksak badiiy va ilmiy asarlar, nozik hislar bilan sug'orilgan she'rlar yaratdi, bu til cheksiz qudratga egaligini, grammatik qurilishi mustahkam, so'z boyligi va stilistik imkoniyatlari cheksizligini isbotladi.

Bizning vazifamiz esa ushbu muazzam ijod mahsulini to'laqonli tushunishdir. Bu borada bizga ushbu kitob beminnat ko'makchi bo'lishiga shubha yo'q.

Nashrga tayyorlovchi
Aziz NORQULOV,
"Vatanparvar",
O'zbekiston Yozuvchilar
uyushmasi a'zosi

deb da'vo etmaganlaridek, nuqson va kamchiliklardan xoli, deb ham hisoblamaydilar. Ammo bu lug'at Navoiy asarlari yuzasidan bundan ilgari tuzilib, dunyoga kelgan barcha lug'atlardan ko'ra eng boy va leksikografiya fanining qoidalariga asoslanganini aytishga to'g'ri keladi, – deya qayd etgan. – Navoiy tilining so'z boyligi 20 mingdan ortiq. Ularning hammasini mukammal to'plab, "Navoiy asarlari lug'ati"ni yaratish uchun bir necha kishilik jamoa bir qancha yil ishlashi lozim bo'ladi. Ushbu lug'at navoiyxonlarning eng zarur talabini imkon qadar qondirishni ko'zda tutib tuzilgan. Shu sababli bu lug'atdan Navoiy asarlaridagi hamma so'zlarni va ularning barcha ma'no va ma'no nozikliklarini to'la-to'kis axtarishga o'rin yo'q. Tuzuvchilar lug'atni tuzishda Navoiy asarlaridagi eng diqqatga sazovor so'zlarni va u so'zlar ishlatilgan misollarni iloji boricha e'tibordan chetda qoldirmaslikka harakat qiladilar.

Navoiy asarlari Navoiyning hayotlik davridagi turkiy va forsiy xalqlar yashaydigan juda ko'p mamlakatlarga tarqalgan va izdoshlar paydo qilgan edi. Uning vafotidan so'ng Navoiy asarlarining ixlosmandlari orta bordi, uning ajoyib ijodi va tili xalqlarni borgan sari ko'proq maftun eta bordi. Uning asarlarini ko'paytirish, uslubiga ergashish, til xususiyatlarini o'rganish davom etdi. Navoiy asarlari yuzasidan turli hajm va variantlarda lug'atchalar tuzila boshladi.

Navoiyning hayotlik vaqtlarida (*yoki vafotidan sal keyin*) Navoiy asarlari yuzasidan fors tilida "Badoye' ul-lug'at", uning "Chordevon"i asosida "Lug'ati Navoiy" tuzilgan edi. XVI asrdan buyon bunday lug'atlardan bir qanchasi yuzaga keldi: "Al-lug'atu alo lisoni-n-Navoiy", XVIII asrda "Sanglox", XVI asrda Turkiyada "Abushqa", eng so'ng shayx Sulaymon Buxoriyning

Ajdodlar yodi



ASKARSIZ MILLAT — JONSIZ TAN

“Askarsiz millat jonsiz gavda hukmidadir. Askarlik millatning hayot-mamot masalasini hal qilish uchun zo‘r rollar o‘ynaydurg‘on bir kuchdir”, degan edi o‘z davrida Abdulla Qodiriy. Darhaqiqat, jadidlar nafaqat hurriyat, mustaqillik, ta‘lim-tarbiya xususida, balki mamlakat mudofaasi, xalq himoyasi haqida kuchli milliy g‘oyalarni ilgari surgan.

Havo hujumidan mudofaa qo‘shinlari va Harbiy havo kuchlari qo‘mondonligiga qarashli harbiy qismda jadidlar harakatiga bag‘ishlab “Jadidchilik harakatining o‘zbek milliy ma‘naviy taraqqiyotida tutgan o‘rni va ahamiyati” mavzusida o‘tkazilgan ma‘naviy-ma‘rifiy tadbirda olimlar tomonidan atroflicha ma‘lumotlar berildi.

Tadbirda Chirchiq davlat pedagogika universiteti professor-o‘qituvchilari, qo‘mondonlik mas‘ul ofitserlari va harbiy xizmatchilar ishtirok etdi. Unda olimlarning jadidlar harakatining mohiyati, ahamiyati to‘g‘risidagi ma‘ruzalari tinglandi hamda yosh harbiy izlanuvchilarning savollariga mutaxassislar tomonidan javob berildi.

Tanlov



Sherzod SHARIPOV

BOBUR BILIMDONLARI ANIQLANDI

Zahiriddin Muhammad Bobur nafaqat shoh va shoir sifatida, balki o‘ziga xos jang taktikasiga ega mohir sarkarda ekanligi bilan ham jahonda mashhur. U “Boburnoma” asarida nafaqat o‘zining jangovar usullari haqida, balki boshqa tarixiy shaxslarning harbiy san‘ati xususida ham so‘z yuritadi. Shunday ekan, uning asarlarini, jang san‘atini o‘rganish harbiy xizmatchilar uchun alohida ahamiyatga ega.

Havo hujumidan mudofaa qo‘shinlari va Harbiy havo kuchlari qo‘mondonligida “Zahiriddin Muhammad Bobur izidan” respublika tanlovining ikkinchi bosqichi sarkardaning harbiy san‘ati haqidagi savol-javoblarga boy tarzda o‘tdi.

Intellectual bellashuvda muddatli harbiy xizmatchilar va kontrakt asosidagi harbiy xizmatchilardan iborat 5 ta jamoa 3 ta shart: Bobur ijodi, jang san‘ati va Boburiylar sulolasi tarixi bo‘yicha bilimlarini sinovdan o‘tkazib, g‘oliblik uchun kuch sinashdi. Tanlovda Zoom platformasi orqali hududlardan ham jamoalar ishtiroki tashkil qilindi.

Ko‘rik-tanlov adolatli va shaffof baholanishi uchun Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti tarixshunoslari jalb qilindi.

Yakuniy natijalarga ko‘ra, “Samo posbonlari” jamoasi 4-o‘rin, “Boburnoma” va “Tarix izdoshlari” jamoalari 3-o‘rin, “Bobur izdoshlari” 2-o‘rin, “Aloqachilar” esa faxrli 1-o‘rinni qo‘lga kiritdi.

Ma‘lumot uchun, mazkur tanlovning uchinchi, ya‘ni Mudofaa vazirligi bosqichida g‘olib bo‘lgan jamoalar ko‘rik-tanlov nizomida yozilganidek, lavozim maoshining belgilangan miqdorida pul mukofoti bilan taqdirlanadi.

Xizmat safarlari sabab respublikamizning turli hududlaridagi qanchadan qancha harbiylar bilan gurungga kirishganimizda ular ichidan yoshi kattalari “armiyaga “Sardor” filmidan keyin o‘zgacha qiziqish bilan kelganmiz”, desa, yosh harbiy xizmatchilar “Vatanparvar” ko‘rsatuvini ko‘rib, haqiqiy harbiy xizmatchi bo‘lish orzusida jangovar saflarga qo‘shilganini aytadi. Albatta, inson hayotidagi katta-kichik o‘zgarish va tub burilishlarga uning atrofidagi nimalardir sabab bo‘ladi. Bu tabiiy jarayon.

Mavzudan uzoqlashmagan holda yana bir mulohazani keltirib o‘tsak. O‘tgan yili respublikamizning barcha viloyatlarida o‘tkazilgan “Jasorat maktabi” tadbirlarining ko‘pida ishtirok etdik. Bu tadbirlarda yoshlarni kasb-hunarga yo‘naltirish, harbiylikka bo‘lgan qiziqishini oshirish, ular qalbidagi harbiy-vatanparvarlik tuyg‘ularini olovlatish maqsadida turli yo‘nalishlarda ish olib boriladi. Mard va jasur harbiylarimizning qahramonliklari, ona Vatan himoyasi uchun jonini ham ayamaydigan o‘g‘lonlar hayoti haqidagi filmlar namoyishi ham shular jumlasidan. Shaxsiy kuzatuvlarimizdan shunday xulosaga keldikki, biz yoshlarimizni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda kino san‘ati imkoniyatlaridan to‘la foydalana olmayapmiz. Chunki avvalo o‘sha tadbirlar doirasida (va televideniya orqali) namoyish etilayotgan filmlar son jihatidan unchalik ko‘p emas. Borlari ham yoshlarni o‘ziga birdek jalb qilolmayapti. Axir milliy armiyamizdagi o‘zgarish-u yangilanishlar, xalqaro maydonlarda qo‘lga kiritilayotgan qator-qator yutuqlar kino uchun mavzu bo‘lmaydimi? To‘g‘ri, orada ma‘lum muddat ssenariynavis va rejissyorlarimiz uchun armiyaning ich-ichiga kirib borish, uning nafasini his etishda qandaydir qiyinchilik va sun‘iy to‘siqlar bo‘lgandir. Ammo bugun xalq va armiya o‘rtasidagi yaqinlik har qachongidan-da mustahkamlangan-ku.

Haqli savol tug‘iladi: xo‘sh, bugun milliy armiyamiz hayoti, undagi jasorat va matonat haqida hikoya qiluvchi filmlar, seriallar yaratish uchun nima to‘sqinlik qilmoqda?

To‘g‘ri, o‘tgan davr mobaynida harbiy-vatanparvarlik, mamlakatimiz tinchligi, sarhadlarimiz daxlsizligi, xalqimiz farovonligi yo‘lida xizmat qilayotgan mard o‘g‘lonlar haqida ko‘plab badiiy va hujjatli filmlar, seriallar suratga olindi. “Vatan”, “Qo‘rg‘oshin”, “Berlin – Oqqo‘rg‘on”, “Hayrat”, “Ilhaq”, “Matonat”, “Xalq jasorati”, “101”, “Tutqunlik”, “Tinchlik ortida”, “Baron-2: Sog‘inch”, “Ayol qismati”, “Hayot”, “Vatan ostonasi”, “Elparvar” singari filmlar shular jumlasidan. Biroq salkam 37 millionlik O‘zbekiston uchun bular shunchaki kamlik qiladi.

Kinoning, ayniqsa, harbiy-vatanparvarlik mavzusidagi kinoning jamiyat hayotida qanchalik muhim ahamiyat kasb etishiga gapimiz boshida keltirgan misollarimiz javob bo‘la oladi. Ochiq aytganda esa bu mavzuda ishlangan yaxshi bir film ona Vatan uchun jonini ham ayamaydigan mard yigitlarni jangovar saflarga boshlab keladi. Ha, birgina maromiga yetkazib ishlangan kartina sabab yurt mudofaasi kuchayishi, yigit-qizlar qalbidagi Vatanga bo‘lgan muhabbatning ortishi, pirovardida esa “kino san‘atmi yo sanoat” kabi savollardan-da muhimroq katta bir missiya bajarilishi mumkin. Jahonda va mintaqadagi bugungi murakkab harbiy-siyosiy vaziyat nuqtayi nazari bilan qaralganda esa masala yanada jiddiylashadi.

Shu kabi savollar atrofida munozara yuritish maqsadida soha vakillari va sohaga yaqin insonlar uchun minbar berishga qaror qildik.

HARBIY- VATANPARVARLIK FILMLARINING YOSHLAR TARBIYASIDAGI O‘RNI





Shohrux ABDURASULOV

**san'atshunoslik fanlari
bo'yicha falsafa doktori
(PhD)**

Bolalik va o'smirlik yillarimiz katta qiziqish va hayajon ila tomosha qilganimiz "Sardor", "Ostona" singari seriallarning muvaffaqiyati nimada edi? Nazarimizda, ssenariylarning adabiy va g'oyaviy jihatdan puxtaligi, aktyorlar jamoasining rollarga to'g'ri va maqsadli tanlangani, harbiylar hayoti, faoliyati, turmush tarzi atroflicha o'rganilgani va boshqa jihatlar hal qiluvchi omil bo'lgan. Masalan, rejissyor Shavkat Mahbubovning "Sardor" seriali qandaydir stereotiplardan holi, g'oyat erkin ruhda suratga olingan, kartinada harbiy bilim yurti kursanti bo'lgan do'stlarning turfa kechmishlari, mardlig-u jasoratidan tortib, sevgi-muhabbati-yu quvnoq hazillarigacha bari ishonarli tarzda, samimiyat ila ochib berilgan edi. E'tiborlisi, serial qahramonlarining qismati va xarakteri ham bir-birini takrorlamaydi, hammasida nedir o'ziga xoslik bor. Fikrimizcha, film ko'plab aktyorlarning ijodiy imkoniyatlarini yuzaga chiqargan, ayniqsa, kursant Davlatnazarov obrazini ijro etgan taniqli aktyor Bobur Yo'ldoshev katta ekranda ilk bor kashf etilgan edi.

Keyingi yillarda ham harbiy-vatanparvarlik mavzusida bir qator filmlar suratga olindi. Bu mavzuda so'nggi vaqtlarda taniqli kinorejissyor Hilol Nasimov samarali ijod qilyapti. Xususan, uning "Hayot" nomli filmida e'tiborga molik yutuqlar bisyor. Avvalo, kartinaning parallel syujetga asoslanishi, ya'ni, Hayotning jangdagi kechmishi uyidagi to'y manzaralari bilan uzviylikda tasvirlanishi kinoning badiiy-emotsional haroratini oshiradi, qahramon

to'yi bo'layotgan kunda shaxsiy halovatidan voz kechib, Vatan, millat uchun jon olib, jon berish kurashishi tomoshabinni mutaassir qiladi. Ayniqsa, jon berar chog'i Hayotning kapitandan "yor-yor" aytishni so'rashi filmning g'oyat hissiy epizodlaridan biri bo'lib, fojining ta'sir quvvatini yanada oshiradi. Biroq harbiylar yoki o'sha mudhish voqealarga guvoh bo'lgan insonlar filmida yo'l qo'yilgan ba'zi kamchiliklarni yaxshi biladi. Aytaylik, harbiy qonun-qoidalar yetarlicha o'rganilmagani yoinki jang sahnalarini badiiylashtirish natijasida reallikning sun'iylikka aylanishi kabi holatlarni nazarimizda, oddiy tomoshabin ham farqlay oladi.

Aslida harbiy-vatanparvarlik mavzusida film yaratish oson vazifa emas. Ushbu mavzuga qo'l urgan kinodramaturg va rejissyor harbiylar hayotini chuqur bilishi, lozim bo'lsa, eng mayda detallarigacha o'rganishi zarur. Aks holda, kinoasardagi sun'iylik yaqqol sezilib qoladi. Agar film ijodkorlaridan hech bo'lmasa birortasi harbiy xizmatchi bo'lsa, nur ustiga nur. Filmning xolis, haqqoniy va ishonarli chiqishida bu muhim rol o'ynaydi.

Harbiylar hayotiga bag'ishlangan filmlarni ko'paytirish, badiiy saviyasini oshirish uchun birinchi navbatda puxta kinossenariylar lozim. Shu nuqtayi nazardan Kinematografiya agentligi harbiy-vatanparvarlik mavzusidagi filmlar uchun alohida ssenariylar tanlovini e'lon qilsa, maqsadga muvofiq bo'lardi. Eng yaxshi kinossenariylarni esa moddiy rag'batlantirish va ular asosida kinoasarlarni yaratish kerak.

Harbiylar haqida film olayotgan kinoijodkorlarni Mudofaa vazirligi bilan kelishilgan holda tizimli ravishda malaka oshirish kurslariga jalb etish ham ijobiy samara beradi, deb o'ylaymiz.

Yana bir mulohaza shuki, harbiylarga bag'ishlangan nainki badiiy, balki hujjatli, qisqa metrajli, ilmiy-ommabop, animatsion filmlarni ham yaratish zarur. Zero Vatan sarhadlarini qo'riqlayotgan qahramonlarimiz hayotini ochib berish, xalqimizga yaqindan tanishtirishda kinematografiyaning barcha imkoniyatlari va janrlaridan foydalanish talab etiladi.



Hilol NASIMOV

rejissyor

Hozir judayam murakkab, tahlakali zamonda yashayapmiz. Bu vaziyatda yoshlarga egalik qilish, ularni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash ishiga jiddiy e'tibor qaratish zarur. Bu haqda Prezidentimiz yaqinda bo'lib o'tgan Respublika Ma'naviyat va ma'rifat kengashining kengaytirilgan yig'ilishida ham juda kuyunchaklik bilan alohida

to'xtalib o'tdi. Xo'sh, yoshlar mamlakati bo'lgan O'zbekiston yoshlarini, sarhadlari daxlsizligini asrash, moddiy va ma'naviy boyliklarimizni himoya qilish uchun nimalar qilishimiz kerak? Keling, o'z sohamdan kelib chiqib gapiray. Bunda san'atning barcha turlaridan samarali foydalanish kerak. Shoir-yozuvchilarimiz, mutafakkirlarimiz, kino ijodkorlari birlashib, harbiy-vatanparvarlikni targ'ib etuvchi ishlarni kuchaytirishimiz talab etilyapti bugun. Harbiy mavzudagi filmlar yoshlarga eng avvalo g'urur beradi, ularni mardlikka undaydi. Shuni e'tiborga olish kerakki, vatanparvarlik deganda faqat harbiy-vatanparvarlik tushunilmasligi kerak. Boshqa yo'nalishlarda ham bu ishni jadallashtirish zarur.

Oddiy misol, vatanparvarlik targ'ib etiladigan yuqori saviyadagi multfilmlar kerak bizga. Bolaning ulg'ayishini va kinoni anglashini kutib o'tiradigan

bo'lsak, ko'p narsani boy berib qo'yamiz. Alpomish, Shiroq, Spitamen kabi qahramonlarimiz haqida ishlangan multfilmlarni ham balki qaytadan ishlash kerakdir. Chunki ularda milliylikimizga yot bo'lgan ba'zi sahnalar bor. Bu dunyoni endi angelayotgan bolalar ruhiyatiga salbiy ta'sir qiladi.

Biz "Sardor" filmini suratga olib boshlaganimizda undagi qahramonlarni general darajasigacha bo'lgan yo'lini ko'rsatib berishni niyat qilgandik. Chunki vaqt to'xtab qolgan yo'q. O'sha paytdagi leytenantlar hozir polkovnik, general bo'ldi. Mudofaa vazirligi bilan ijodiy aloqalarimiz juda yaxshi. Biz o'sha "Sardor" serialining navbatdagi fasllarini suratga olishga fikran tayyormiz. Nasib qilsa, buni amalga oshiramiz va bu milliy armiyamizning bugungi qiyofasini to'la ochib bera olishiga ishonaman.



Dadaxon MUHAMMADIYEV

**O'zbekiston Yozuvchilar
uyushmasi a'zosi, shoir**

Kino - yoshlar o'rtasida eng ommaviy san'at. Ayni zamonda g'oya va fikrlarni yoshlarning ongiga kino orqali singdirish muhim. Bizda ham harbiy-vatanparvarlik ruhida filmlar ko'p va ularni hozir sanab o'tirishga hojat yo'q. Chunki bu filmlar har birimizning ko'nglimizga, ruhimizga singib bo'lgan. Endigi filmlarda ruhiyatni yanada ko'tarish kerak, menimcha. To'g'ri, vatanparvarlik filmlarida tomoshabinga mehr, sabr, sadoqat siymolarini ibrat qilib ko'rsatish juda muhim va juda kerak. Biroq yoshlar ruhiyatini ko'tarish uchun buning o'zi yetarli emas, katta-katta qahramonlik asarlari lozim.

Mulohazalar taqqoslar orqali ochiladi baribir. Chet el filmlari bilan bizning filmlarimizni taqqoslasak, kino sanoati, texnik-texnologik jihatlarini inobatga olmaganda ham g'oyaviy jihatdan bizning filmlarimiz ancha kamtar bo'lib qoladi. Sababi oddiy. Xalq uchun, el uchun kurashgan qahramonlarimizni filmlar orqali namoyish qilish yaxshi. Biroq bo'rttirishga kelganda bizning kinoijodkorlarimiz biroz iymanib turadi, nazarimda. Ammo jahon kino sanoati bu qadar kamtarlik qilib o'tirmaydi. Imkon qadar bo'rttirib, yanada yorqinroq qilib ko'rsatishga intiladi. Masalan, vatanparvarlik mavzusidagi aksariyat Gollivud filmlarida amerikaliklar, AQSh harbiylari doim qutqaruvchi maqomida tasvirlanadi. Hatto fantastik filmlarda ham Amerika fuqarosi butun dunyoni qutqarib qolgan qahramon sifatida gavdalantiriladi. Endi buning yosh amerikalik o'smirga ta'sirini tasavvur qilib ko'ring. U, albatta, o'sha qahramonga o'xshashga intiladi. Eng kamida bir yurtidoshi bilan faxrlanadi.

Yoki tarixiy mavzularga bag'ishlangan seriallarni olaylik. Turk kinoijodkorlari tomonidan ishlangan "Muhtasham yuz yil", "Ko'sem"; koreyslarning

"Jumong", "Dengiz hukmdori" kabi seriallarini eslang. To'qima obrazlar, to'qima voqealar bilan birga tarixni shunday tasvirlashganki, o'sha millatning har bitta fuqarosi beixtiyor o'z tarixi bilan g'ururlanib ketadi. To'g'ri, tarixiy haqiqatga qarshi borib bo'lmaydi. Lekin o'sha tarixiy haqiqat atrofiga biroz to'qima voqealar, qahramonlar qo'shish, biroz bo'rttirish orqali filmning vatanparvarlik ruhiyatini yuz chandon oshirish mumkin. Buni bizning kino ijodkorlarimiz yaxshi tushunishadi.

Bu borada SSSR davrida ham targ'ibot (*propaganda*) yaxshi ishlangan. Garchi targ'ib etilayotgan g'oya yol'gon va ro'yolarga qurilgan bo'lsa-da, uning targ'ibot usuli juda yaxshi yo'lga qo'yilgan. Buni tan olish kerak. O'sha davrda yaratilgan filmlarning aksariyati oshkora, qolganlari esa zimdan bo'lsa-da, mafkur targ'ibotiga xizmat qilganini ko'rish mumkin.

Eng muhimi, sabr, matonat, sadoqat asosiy o'ringa chiqarilgan filmlar, menimcha, yetarlicha ishlandi. Endi jangovar ruhni, qahramonlikni asosiy o'ringa chiqaradigan filmlarni ko'paytirishimiz kerak. Matonat va sadoqat esa ana shu filmlar ichiga singdirib borilaveradi.



Xurshid SEROBOV

**Ijtimoiy-ma'naviy
tadqiqotlar instituti
ilmiy xodimi**

Kino va seriallar bugun shunchaki vaqt o'tkazish vositasi emas. Kino bugun mafkuraviy qurol. Kino bugun ong ostini tomchilab sug'oradigan targ'ibot

vositasi. Albatta, gap hamma shedevarlarga taalluqli emas. Uzoqqa bormaylik, Turkiyaning tarixiy seriallari fikrimizga yaqqol misol. Turklar tarixini shu qadar romantizatsiyalashtirib, ekranga ko'chiryaptiki, natijada turk millatining qudrati, salobati butun dunyoga namoyon bo'lmoqda. Bunda kuchli saltanatlarining davomi ham qudratli bo'ladi, degan messejni tomoshabinlar ongiga quyib boryapti.

Vatanparvarlik millatni birlashtiradigan tuyg'u bo'lishi kerak. Bugun bu tuyg'uni shakllantirishda, o'stirishda adabiyot asosiy vosita desak balandparvoz gap bo'lib qoladi. Eng ta'sirli vosita, shubhasiz, kino. "Sheryurak" filmini ko'rib, shotlandlarning Vatan ozodligi yo'lidagi mardonavor harakatlari, ularning vatanparvarligiga qoyil qolamiz. Ular tarixidagi kichkina

bir motivdan shunday shedevar yaratgan. Bizda butun boshli tarix bor. Undagi har bir epizodning o'zi yuzlab "Sheryurak"larga asos bo'ladi.

Men o'ylaymanki, urush haqidagi filmlar bilan inson vatanparvar bo'lib qolmaydi. Urush - bu qabohat, urush - bu yovuzlik. Vatan mudofaasi esa er yigitning sharafti, burchi, or-nomusi. Har lahzada yurt uchun ko'ksi qalqon avlodni ulg'aytirish bugungi adabiyot va kinoning bir missiyasi bo'lishi kerak, deb bilaman. Tarixiy mavzuda, dovyurak ajdodlarimiz, Vatan uchun borini bergan mard va yovqur bobolarimiz haqida badiiy film va seriallarni tizimli tarzda yaratib borish lozim. Ilk davlatchiligimiz paydo bo'lganidan boshlab benazir tariximiz bor. To'g'ri,

bir-da mag'lub bo'lganmiz, bir-da muzaffar. Aynan shu tarixni xronologik izchilikda ko'rsatadigan "O'zbek" degan keng qamrovli milliy serial ishlanishi kerak, menimcha. Deylik, qoraxoniylar degan fasli bo'lsin, xorazmshohlar degan fasli, temuriylar, shayboniylar... Bu serialni ko'rgan yosh avlodda millatni tanish ertaroq boshlanadi. O'zi yashayotgan zamin kimlarga Vatan bo'lganini yaqqolroq tasavvur eta boshlaydi. Uni himoya qilish qanchalik sharaft ekanini tushunadi.

Biz har qanday targ'ibotda, ayniqsa, bu vatanparvarlikni shakllantirish masalasida yuzaki, ko'r-ko'rona yondashuv emas, balki "tomchilab sug'orish"dan foydalanishimiz kerak. Shunda me'yor saqlanadi va maqsadga erishish osonroq bo'ladi.

Yuqoridagi fikrlardan ayonlashadiki, bizni bu yo'nalishda kechiktirib bo'lmaydigan ishlar kutib turibdi. Ta'kidlanganidek, yurtimiz sarhadlari muqaddas va daxlsizligi, aynan shu yerdan xalqimizning osuda hayoti boshlanishi, uni ko'z qorachig'idek asrash sharaftli ish ekanini yoshlar ongiga singdirish, ularni ona Vatanga muhabbat ruhida tarbiyalashda harbiy-vatanparvarlik yo'nalishidagi filmlarning o'rni va hissasi beqiyosdir. Shu bois kino san'atini jamiyatning hayotidagi chinakam strategik manbani sifatida shakllantirish zarur.

Islomjon QO'CHQOROV,
"Vatanparvar"

Tuyg'u

FARZANDLARIMIZ BIZNING OYNAMIZDIR

Xalqimizda "Har kim ekanini o'radi", degan naql bor. Bu siz-u bizning tarbiyalayotgan, tarbiyalagan farzandlarimizga ham taalluqli.

ORZU QILISHNI BILASIZMI?!

"O'zbek tilining izohli lug'ati"da orzu so'zining anglami quyidagicha izohlanadi: "istak, xohish, intilish. Dildagi ezgu intilish..."

Inson tirik ekan, orzulari bitmaydi. Katta bo'lishni, dunyo kezishni, eng murakkab kasb egasi bo'lishni, kerakli bo'lishni va hokazo, va hokazo. Oxiri ko'rinmaydi. Shunday chek-chegarasi yo'q istaklar ichida "Orzu qilishni bilasizmi?" degan savol ortiqchadek tuyuladi.

Rostdan ham orzu qilishni bilasizmi? Nimalarni orzu qilasiz? Nega orzu qilishni bilish kerak? Orzu o'z nomi bilan orzu. Orzu qilishni o'rgatsa bo'ladimi?

Biroz shoshqinman. Tez xulosa chiqarib qo'yaman. Xulosalarimda yanglishmaslik uchun yana hamma narsani bir-bir taroziga solib ko'raman, tahlil qilaman. Shogirdlarim haqida so'z aytishdan avval ham uzoq o'ylandim. Kerakli so'zni ayta oldimmi? Eng muhimi, biz bir-birimizni angladikmikan?

Ma'lum muddat maktabda targ'ibotchi bo'lib ishladim. Bolalar olami ochiq, samimiy. Bir kuni orzular haqida suhbatlashdik. Avval ularga bu haqda yozib kelishlarini aytdim. 12-13 yoshlarda ular nimani orzu qilar ekan? Bu qiziq edi. Sabrsizlik bilan navbatdagi mashg'ulotni kutdim. Nihoyat o'sha kun keldi... Yo'q. Bular men kutgan, yo taxmin qilgan javoblar emas edi.

Qachonlardir men ham ularning yoshida bo'lganman. Nimalarni orzu qilar edim? Bugun o'sha orzularim kulgili tuyuladi. O'zim uchun emas, tabiiy. Bugun meni tanigan, bilganlarga "Bolaligimda uchuvchi bo'lishni orzu qilganman", desam, kuchli qahqaha portlashi tabiiy. Chunki u orzu bilan ayni

kundagi "men"ning orasi shu qadar uzoq va qovushimsizki... Bu shunchaki xom xayol edi va buni hammadan yashirdim. Ammo kitoblarim orasida kosmonavt-uchuvchilar V. Tereshkova, S. Savitskayaning gazetalardan qirqib olingan, sarg'ayib ketgan rasmlarini saqlab yurardim.

O'sha bolalik orzularimda odamlar uchun qandaydir yaxshiliklar qilish, yaxshi nom qozonish bor edi. Kechgan yillarni sarhisob qilsam, yaxshi nom qozonish... bir narsa deya olmayman. Yaxshiliklar qilganim... bular haqida gapirishni o'zimga munosib ko'rmayman. Bir narsani aniq ayta olaman: men harakat qildim, imkonim yetganicha, qo'limdan kelgani qadar.

O'quvchilarimning orzulari... Bu bolalar mendan farqli, uncha-muncha narsalar bilan qoyil qoldirish qiyin, shaharda hamma narsa badastir muhitda ulg'ayyapti, orzulari ham shunga xos, g'aroyib bo'lsa kerak deb o'ylagan edim. Ular esa hammasi bir xil narsani orzu qilar ekan. O'n besh nafar o'g'il-qiz, hammasi, hammasi eng yuksak orzu sifatida ota-onasini haj ziyoratiga yuborishni aytibdi.

O'sha kuni bolajonlar bilan uzoq suhbatlashdik. Har birini tingladim. Ular anglashi qadar yurakchalariga yuksak orzularni singdirishga harakat qildim. Ishonaman, o'sha lahzalar izzisiz ketmadi, chunki menga boqqan o'n besh juft ko'zning tub-tubida ajib yo'lqinlar jilva qilganini ko'rdim.



ORAMIZDAGI ODAMLAR

Kitob bilan bog'liq hamma-hamma narsa men uchun qiziq. Kitobxon harbiy xizmatchi ayollarning 14-yanvar - Vatan himoyachilari kuniga bag'ishlangan bayram tadbiriga taklifni jon-dilim bilan qabul qildim. Tadbir ham poytaxtning eng muhtasham, eng ko'rkli go'shalaridan biri Alisher Navoiy nomidagi Milliy kutubxonada bo'lib o'tgan edi.

Bunday tadbirlarning qimmatini nimada, bilasizmi? Chinakamiga ma'rifatli harbiy xizmatchi ayol-qizlar suhbatidan bahramand bo'lasiz. Ularni taniysiz, yonma-yon xizmat qilasiz, ba'zan allanimalar haqida gaplashasiz, bahslashasiz ammo yuraklaridagi tuyg'ularini har doim ham his qilavermayasiz. O'sha kuni o'zlari sevib o'qigan asarlari haqida to'liqlanib o'rtoqlashayotgan ayollarni ko'rib, ko'nglimdan bir yorug' o'ylar kechgani rost. Ular o'qiyapti, demak, farzandlari ham o'qiydilar. Qalbi Vatan deb yongan o'g'il-qizlarni ana shunday o'qimishli onalar tarbiyalaydi.

Kitoblar haqida gapirilar ekan, har bir kitobsevarning aytar so'zi borligini anglash qiyin emasdi. Birgina muammo: vaqt masalasi. Ammo suhbatlarimiz

shunday qizg'in tus oldiki. Shu payt yoshgina bir harbiy xizmatchi qiz so'z oldi. Ismi Mahliyo ekan. Ko'p vaqtingizni olmayman, dedi.

...Dadam uchun uzoq kutilgan bola bo'lgan ekanman. Shu sababdan u menga boshqalarnikiga o'xshamaydigan, ajralib turadigan ism qo'yishni o'ylay boshlabdi. Bir kuni tongda yangrayotgan davlat madhiyamizni tinglay turib, yuragi hayajondan gursullab urib ketibdi: "Ulug' xalq qudrati jo'sh urgan zamon, Olamni mahliyo aylagan diyor". "Topdim! - debdi o'z-o'ziga. Topdim, qizimga eng chiroyli ismni topdim, uning ismi Mahliyo bo'ladi!" Shu tariqa dadam men tug'ilmasimdan avval ismimni qo'ygan.

Aytishlaricha, yarim tunda tug'ilibman. Sevinchi ichiga sig'magan dadam katta hovlimizga kelib, (o'sha paytlari bobom, buvim, amakilarim hammalari bitta hovlida yashashgan) hammaning derazasiga urib, uyg'otib chiqqan: "Turinglar, Mahliyo tug'ildi, turinglar!.."

Hamma uchun davlat madhiyasi qadrli, aziz. Men uchun esa ikki hissa qadrli, azizdir. Unda mening ismim jaranglaydi, dadamning ushlagan orzusi yangrab turadi... Sizga shularni aytib bergim keldi.

Shu payt mehmonlar orasidan qahramon shoirimiz, davlat madhiyasining muallifi Abdulla Oripovning qizi Shoira Oripova sekin o'rmlaridan turib, harbiy kiyimlari o'ziga yarashib turgan chaqnoq ko'zli qiz qarshisiga keldi va uni mahkam bag'rilariga bosdilar.

Olqishlar ostidagi bu lahzalar har ikki inson va atrofdagilar uchun unutilmasdir. Va shu saodatli onlar guvohi sifatida uni sizlarga ham ilindim, aziz o'quvchilar.

Ota muhabbati qizni Vatan himoyachisi bo'lishdek go'zal taqdir bilan sharaflantirdi!

Keling, farzandlarimiz qalbiga yurtsevarlikdek go'zal tuyg'ularni singdiraylik, o'zimizdagi bor muhabbatni ularga tutaylik. Bir daraxt ekib bo'lsa ham, ko'chamizdan o'tgan ariqchalarni tozalab bo'lsa ham Vatanga muhabbatimizni amalda ko'rsataylik. Bu javobsiz qolmaydi, ishoning. Chunki farzandlarimiz bizning oynamizdir!

Inobat IBROHIMOVA,
"Vatanparvar"

Avlodlar uchrashuvi

FAXRIYLAR HARBIY QISM MEHMONI BO'LDI

Urganch garnizonidagi harbiy qismlarning birida "Milliy armiyamiz - chinakam mardlik, fidoyilik va vatanparvarlik maktabi" mavzusida uchrashuv tashkil etildi. Unda Yozuvchilar uyushmasi a'zosi, iste'fodagi podpolkovnik Abdurazzoq Obro'yev, Xorazm viloyati faxriylar kengashi raisi Odambay Jumaniyozov, harbiy xizmatchilar, o'quvchi-yoshlar hamda Qurolli Kuchlar faxriylari ishtirok etdi.

Tadbirda so'zga chiqqan mehmonlar Qurolli Kuchlarimizda olib borilayotgan keng islohotlar haqida to'xtalib o'tarkan, Yangi O'zbekiston armiyasi bugun o'z kuch-qudratiga, yuksak salohiyatga ega ekanligini faxr bilan tilga olishdi. Yoshi ulug', boy hayotiy tajribaga ega bo'lgan faxriylar o'z xizmat yillaridagi xotiralarni alohida yodga oldi.

- Biz og'ir va mashaqqatli yo'llarni bosib o'tdik. Xizmatimiz og'ir kechgan. Sharoitlar bugungidek bo'lmagan, o'z yurtimiz qolib, boshqa davlatda harbiy xizmatni o'tashimizga to'g'ri kelgan. Armiyaga borish istagidagi yoshlar juda kam edi. Bugun zamon boshqa. Yigitlarimiz o'z yurtining sarhadlarini qo'riqlayapti. Harbiy xizmatga boraman, degan o'g'lonlarimizni ko'rib quvonyapman. Qalbingizda ona Vatanga bo'lgan muhabbat hech qachon so'nmasin, - dedi Odambay Jumaniyozov.

Mazmunli kechgan suhbat davomida faxriylar Vatan tushunchasi, uni sevish, ardoqlash, tinchlikning qadriga yetish kabi mavzularda ham so'zlashdi, yoshlarga ona Vatanni himoya qilish har bir fuqaroning konstitutsiyaviy burchi ekanligini ta'kidladi. Iste'dodli ijodkor, "Vatanparvar" gazetasida ko'p yillar harbiy jurnalist sifatida xizmat qilgan, ikki nafar ofitserning otasi Abdurazzoq Obro'yev o'z ijod namunalaridan o'qib berdi.

Tadbir so'ngida yoshlar va faxriylar harbiy qism hududiga sayohat qilishdi. Xorazmning buyuk o'g'loni Jaloliddin Manguberdi haykali qoshida sarkardaning hayoti, jang san'atiga qo'shgan hissasi haqida suhbatlashdi.

Shimoli-g'arbiy harbiy okrug
matbuot xizmati



INSONIYAT TARIXIDAGI ENG KATTA MUHORABA



Bu yil insoniyat tarixida o'chmas iz qoldirgan eng katta muhoraba – Ikkinchi jahon urushi g'alabasiga 79 yil to'ladi. Ulkan g'alabaga bizning necha minglab yurtdoshlarimiz katta ulush qo'shgani barchamizga ayon. Ikkinchi jahon urushi ishtirokchilarini qadrlash, o'tganlarni xotirlash, urush qahramonlarini unutmastlik insoniy qadriyatdir. Shu sabab Mudofaa vazirligi tasarrufidagi "Shon-sharaf" davlat muzeyida doimiy ravishda ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar, uchrashuvlar, davra suhbatlari bo'lib o'tadi.

"QAMAL SADOSI" TELEMOSTI

Ikkinchi jahon urushining dastlabki yillarida katta-katta shaharlar fashist bosqinchilari qurshovida qolgan, qamal qilingan. Bulardan biri Sankt-Peterburg (*Leningrad*) shahridir. Uning har qarich yerini dushmandan himoya qilish uchun necha minglab insonlar jon fido etgan, qahramonliklar ko'rsatgan. Ularning jasorati she'r-u dostonlardan joy olgan. Mana shu azim shaharning bosqinchilar qamalidan ozod etilganiga 80 yil to'lishi munosabati bilan "Shon-sharaf" davlat muzeyida "Qamal sadosi" mavzusida xalqaro telemost tashkil etildi.

Sankt-Peterburg, Aznakayevo, Qirg'iziston hamda O'zbekiston vakillari ishtirok etgan telemost onlayn tarzda amalga oshirildi. Telemost ishtirokchilari tomonidan Ikkinchi jahon urushining mudhish oqibatlari, buning misolida Leningrad shahri qamalidagi fojialar, inson irodasining qudrati, hayratga soluvchi qahramonliklar haqida so'z yuritildi.

Unutmastlik kerakki, Leningradni himoya qilish

uchun nafaqat o'zbekistonlik jangchilar qon to'kib jasorat ko'rsatishgan, balki yurtimiz mehnatkashlari necha yuzlab vagonlarda oziq-ovqat, issiq kiyim-boshlar yuborishgan. Evakuatsiya qilingan aholiga boshpana berishgan, yetim qolgan bolalarni bag'riga olgan. "Leningrad mudofaasi uchun" medali bilan respublikamiz vakillaridan 1 382 kishi taqdirlanganining o'zi O'zbekistonning Leningrad mudofaasiga qo'shgan katta ulushini belgilaydi.

Muloqot davomida san'atkorlar tomonidan hamon yuraklarni titratguvchi urush bilan bog'liq tarixiy qo'shiqlar ijro etildi. Xususan, Qurolli Kuchlari Markaziy ashula va raqs ansambli solisti, kichik serjant Anatoliy Nazarov tomonidan telemost ishtirokchilari uchun jonli ovozda qo'shiq yangradi.

YOSHLARNI VATANPARVARLIK RUHIDA TARBIVIALASH YO'LIDA

Yoshlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalash hamma davrda muhim ahamiyat kasb etgan. Vatanni sevish, uni asrab-ardoqlash, yuksaltirish, himoya qilish shu yurt farzandlari oldida turgan ulug' vazifalardan biridir. Mudofaa vazirligi tasarrufidagi "G'alaba bog'i" yodgorlik majmuasida "Tarix va bugun" mavzusida ilmiy-amaliy konferensiya bo'lib o'tdi. O'zbekistonda Shanxay hamkorlik tashkilotining Xalq diplomatiyasi markazi hamda "G'alaba bog'i" yodgorlik majmuasi hamkorligida tashkil etilgan tadbirdan ko'zlangan maqsad fashizmga qarshi janglarda fidoyilik ko'rsatgan O'zbekiston xalqining ulkan hissasini keng ommalashtirish, urush qahramonlari xotirasini abadiylashtirish, yoshlarda

Vatanga muhabbat va g'urur tuyg'usini shakllantirishga qaratilgan.

Konferensiyada Rossiya Federatsiyasining O'zbekistondagi favqulodda va muxtor elchisi O. Malginov, Belarus Respublikasining O'zbekistondagi favqulodda va muxtor elchisi L. Marinich, O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi qoshidagi O'zbekistonning zamonaviy tarixini muvofiqlashtirish va metodik markazi ilmiy xodimlari, O'zMU Tarix fakulteti kafedrasini rahbariyati, SCOLAP Network ShHT yoshlar platformasining Toshkent xabi vakili, O'zbekiston Respublikasi Qurolli Kuchlari akademiyasi kursantlari ishtirok etdi.

Konferensiya doirasida Ikkinchi jahon urushi davrida Leningrad shahri qamalidan to'liq ozod qilinganining 80 yilligi munosabati bilan urush davrida o'zbek xalqining bag'rikengligi, saxovati va insonparvarlik qadriyatlarini, jangdagi qahramonliklari mavzusida ma'ruzalar tinglandi.

Tadbir davomida qamal qilingan Leningrad fuqarolari, Yevroosiyo xalqlari Assambleyasi Bosh kotibining o'rinbosari V. Ruzin, Yevroosiyo xalqlari Assambleyasi Bosh kotibiyati rahbari va Rossiya – O'zbekiston Do'stlik jamiyati kengashi raisi S. Smirnova va I. Krugovixlarning videomurojaatlari namoyish etildi.

Tadbir yakunida ishtirokchilar "Shon-sharaf" muzeyidagi Ikkinchi jahon urushida jasorat ko'rsatgan o'zbekistonliklar haqidagi ma'lumot va eksponatlar bilan tanishdi.

Zulfiya YUNUSOVA,
"Vatanparvar"

Ogohlik – davr talabi

HAYOTINGIZNI XAVFGA QO'YMANG!

Nukus harbiy prokuraturasi, Nukus harbiy sudi hamda Shimoli-g'arbiy harbiy okrug qo'shinlari qo'mondonligi tashabbusi bilan Nukus garnizoni ma'naviyat va ma'rifat markazida "Qimor va tavakkalchilikka asoslangan o'yinlarda qonunga xilof ravishda ishtirok etganlik uchun ma'muriy va jinoiy asoslar" mavzusida profilaktik suhbat o'tkazildi. Unda Nukus harbiy prokurori, adliya polkovnigi Ulug'bek Abdirahimov, Nukus harbiy sudi raisi Purxaniddin Akimniyazov, shahardagi "Salmen eshon" jome masjidi imom xatibi I. Kopabayev hamda boshqa mutaxassislar ishtirok etdi.



So'zga chiqqanlar dunyo bo'yicha tez rivojlanayotgan va ko'pchilikka moddiy zarar yetkazib kelayotgan qimor hamda tavakkalchilikka asoslangan onlayn o'yinlarning salbiy oqibatlarini, ularni o'ynagan shaxslarga qonunchilikda belgilangan jazo haqida batafsil ma'lumotlar berishdi. Ana shunday illatlarning domiga tushganlarning ayanchli taqdiri, psixologiyasida kuzatiladigan o'zgarishlar, iqtisodiy qaramlikka tushish holatlari yorqin misollar orqali tushuntirildi.



Soha mutaxassislari tomonidan olib borilgan tadqiqotlarga ko'ra, bunday o'yinlar insonda qaramlik hamda psixologik kasalliklarni vujudga keltirib, mo'may daromad ilinjida yana va yana o'ynashga, buning uchun pul mablag'larini turli yo'llar bilan qidirib topishga chorlaydi.

Suhbat davomida huquqni muhofaza etuvchi organ xodimlari harbiy xizmatchilarni ana shunday firibgarliklardan ogoh bo'lishga chaqirdi.

Podpolkovnik Timur NARZIYEV

Turmush saboqlari

Oiladagi totuvlikka, uni chinakam farog'at qasriga aylantirishga ko'p hollarda qaynona va kelinlar o'rtasida paydo bo'lib qoladigan ixtiloflar, kelishmovchiliklar, murosasizliklar raxna soladi. Nega qaynona va kelin muammosi ming yillardan buyon insonlarning boshini qotirib keladi? Nima uchun xilma-xil davlatlar, xalqlar bir-biri bilan til topishib, ahil yashayotgan bir paytda bir xonadondagi ikki ayol o'zaro murosasiz qilmaydi, biri ikkinchisining hayotini zaharlaydi? Bu ixtilof abadiymi? Uning ne sabablari, omillari, sirlari bor? Ana shu ixtilofga barham berib, murosaga kelish mumkin emasmi?

o'rgilmasin, baribir qaynonasiga yoqmaydi. Uning mulozamatini, tili shirinligini ko'rib, qaynona bir o'qrayadi: "Ilonning yog'ini yalagan, ayyor-da!" Yelib-yugurishini ko'rib yana xunobi oshadi: "Shapillamay o'l, biram shoshilib urinadiki, xuddi yov quvganday".

Xullas, o'tirsa - o'poq, tursa - so'poq, yursayam - yomon, tursayam - yomon. Nima qilish kerak? Kelin bechoraning gunohi nima? Aslo tushuna olmaydi. U yoqda er bechora hayron. U-bu desa, onaizorning dili og'riydi. Demasa, bu yoqda aybsiz bir juvon nohaq zulm ko'ryapti.

...To'ydan bir yil o'tmayoq, yosh oila buzilib ketdi. Kelindan noahillik sababini so'rashuvdi, anchagacha sukut saqlab turdida, keyin sekingina: "Er-xotin yaxshi edik. Ammo qaynonam

Kelin o'g'ilga nikohlab berilgan va uning zimmasiga faqat eri oldidagi burchlarga yuklangan. Shunday ekan, erning ota-onasi, ini-singillariga xizmat qilishi kelinning erga bo'lgan hurmati, muhabbati tufayli, xolos. Shunday bo'lgach, uni qul o'rnida ko'rib, ro'zg'orning hamma yukini yelkasiga ortib qo'yish, barcha oila a'zolarining istak-xohishlarini bajartirishga urinish yosh juvonga zulmdan boshqa narsa emas. Hozirgi paytga kelib, islomiy qoidalar, axloqiy tartiblar unut bo'layozgan xonadonlarda kelinga past nazar bilan qarash, bo'lar-bo'lmasga xo'rlash, "xizmatkor" sifatida unga ro'zg'orning barcha og'ir-yengil yumushlarini qo'sh-qo'llab topshirib qo'yish hollarining ko'paygani ham shundan. Ba'zi xonadonlarda kelinlarning erlari qolib, turmushga chiqib ketgan soppa-sog', to'rt muchasi but qaynsingillari xizmatini qilishga, bolasini boqishga, uyiga kelganida hatto ovqatini tayyorlab, kirini yuvib berishga majburlash kelinga nisbatan zulm va bag'ritoshlikdan o'zgasi emas. Bu ishda, ayniqsa qaynonalarning bemehrlarcha bosh-qosh bo'layotgani achinarlidir.

Yoki boshqa bir oila bekasining hasratlariga quloq tutaylik: "Turmush o'rtog'im o'z rohati, maishati bilan band. Turib-turib jahlim chiqadi. Erkaklarga qanday yaxshi! Ular erkin qush, hech kim bilan hisoblashni o'tirmaydi. Haftada choyxonada qo'lbola palov. Tanish-bilishlarinikida to'y bo'lib qolsa, ikki-uch kunlab qolib ketaveradi. Oyda bir marta "gap" o'ynashadi. Bundan tashqari tez-tez shahar chetiga chiqib, boshqa shaharlarga borib "havo almashtirib" keladi. Oila-chi? Oila bilan mutlaqo ishi yo'q. Nima bor-u nima yo'q, kimga nima kerak - xayoliga ham kelmaydi. Ro'zg'orga qaramaydi. Men va bolalarim o'zimizni o'zimiz boqishga majburmiz. Bir-ikki bor qaynonamga hasratimni ochdim. Parvo ham qilmadi. Qaytanga ahvolimizning tangligidan huzur qilganday ermakladi: "Qo'yavering, erkak kishi-da! Dadangiz ham yoshliklarida shunaqa edi, uyga birorta cho'p ko'tarib kelmasdi. Ro'zg'orning butun tashvishi xotin boshimda mening zimmamda edi. Ayol kishi hamma narsaga chidashi kerak. Bir kun aqli kirib, quyulib qolar!"

O'ttizdan o'tgan kap-katta kishi qachon quyularkan? Kun ora mast-alast kelib, o'ringa tappa tashlaydilar, hatto bolalarni erkalashga, ular bilan gaplashishga ham toqatlari yo'q. Masalaning nima ekanini tushunib ko'rmay, qaynonamning "aniq ma'lumotlar"i asosida kunda janjal ko'taradilar, nohaq haqoratlaydilar. Ba'zida kaltaklaydilar. Tinchim yo'qolib, hayotdan to'yib ketdim".

Bu bir bechora ayolning gazetaga yozgan arz-dodlari. Uning aybi nima? Erning, qaynonaning zulmiga "miq"

demay chidaganimi?! Qaynona nega o'g'lining xurmacha qiliqlaridan xijolat bo'lmaydi, keliniga rahm-shafqat ko'rsatib, tasalli bermaydi? O'g'lini tergash, yaxshi bo'lishga undash o'rniga xotinini xo'rlashga loqayd tomoshabin bo'lib turadi, ich-ichdan pinhona huzurlanadi? Axir oilaning nafaqasi, ta'minoti er uchun majburiy-ku!

Bu holni oddiygina qilib "ma'naviy qasos" deb atash mumkin. Bu nimasi dersiz? Aftidan, shunday qaynonalar yangi kelin bo'lib tushganlarida, yo zolim erlarining yoxud bag'ritosh qaynonalarining jabr-sitamlarini xo'p tortishgan. Xizmat va hurmat evaziga ulardan haqorat va nafrat ko'rishgan. Alam va sitamlarni chorasizlikdan ichga yutishavergan. Yuraklari zardobga to'lgan, dillari xun bo'zlagan. Ammo biror kimsa ularning yonini olmagan, tasalli bermagan, ko'ngil ko'tarmagan. Mana endi uning o'zi qaynona bo'lib, yangi kelinga "hukmronlik" qilish imkoniyati tug'ilganida ana shu alam va armonlar "isyon" ko'targan, tashqariga yorib chiqqan. Bunday qaynonalar o'g'lining xotiniga qilayotgan shirin muomalasini ko'rib, g'azabidan ko'karib qoladi: "Erimning qamchisidan qon tomardi, kelinligimda boshimga ne azoblarni solmagan. Bu so'tak bo'lsa, xotinchasini yer-u ko'kka ishonmaydi, boshidan suv o'girib ichadi. Bunga yo'l qo'yib bo'pman, chuchvarani xom sanabsanlar!"

Keyin kelinning shinam, qulay oshxonada xotirjam urinib yurganini ko'rib, yana alami ortadi: "Tappi tutatib, choydosh qaynatib rosa qiynalganmiz. Suvni uch chaqirim naridan tashib kelardik. Bular bo'lsa, tayyor krandan suv olishga erinadi, kir yuv, desang, qancha noz-u firoq. O'lib bo'ldim, bu dangasa kelinning dastidan!"

Hasrat-nadomatlarning cheki yo'q. Go'yoki qaynonaning kelinlikda chekkan mashaqqatlari va azoblariga ana shu hali ona suti og'zidan ketmagan kelin aybdorday. Bunday qaynonalar "bugungi kunlarga shukur qilayin, hozirgi yoshlarning baxti bor ekan, biz ko'rmagan kunlarni ko'ryapti", deb qismatiga rozi bo'lmaydi, taqdiriga ko'nmaydi.

Ona - tabarruk, ulug' zot ekan, unda nega "ona" so'zi oldiga "qayn" qo'shilishi bilan u endi yovuz bir kimsaga aylanib qolishi kerak? Nega kelinlar bu so'zni eshitiboq ranglari o'chadi, g'azabga minadi? "Kelin bilan qaynona bir qozonda qaynamas", deb birinchi kunlardanoq dushmanlik urug'lari sepilishi nechun? Bu tarbiya ko'rmaganlik, nodonlik, johillikdan boshqa bir narsa emas. Yaxshi niyatlar bilan kelin olib, ko'zining oq-u qorasi bo'lmish suyuqlik o'g'lini unga topshirib qo'yib, endi o'sha aziz kelin bilan yovlashib, olishib yurish onalik fitratiga mos tusharmikan? Xo'sh, siz nima deysiz, aziz zamondosh?

Ahmad MUHAMMADOV

IXTILOF



AYBDORLARI

Oddiy kishilar ham, zakovatli olimlar ham hali bu savollarga to'la javob topishganicha yo'q. Buning sababi - ko'pchilik oila, nikoh, er-xotin munosabatlari, kattalar va kichiklar ixtilofi borasidagi islomiy haqiqatlardan chekinib ketgan. Axloq-odobdan "eskilik sarqiti" deb voz kechib yuborilgan. Kattalarni hurmat, kichiklarni izzat qilmay qo'yilgan. Toki axloqimizning, odobimizning azaliy musaffo chashmalaridan suv ichilmas ekan, toki oilamizda chinakam munosabatlarga - rahm-shafqat, mehr-oqibat, hurmat-izzat, muhabbat-sadoqat kabi fazilatlariga qaytilmas ekan, bu ixtiloflar, janjal-mojarolar davom etaveradi, murosasizlik kuchayaveradi.

Bir do'stim "Agar kelini bilan apoq-chapoq yashaydigan, uni o'z qizi qatorida ko'radigan qaynonani topib bersang, boshidan suv o'girib ichardim, oyog'idan o'pardim", degan edi. Bu gapga avval uncha e'tibor bermagan edim. Xizmat taqozosi bilan "qaynona-kelin" mavzusida yuzlab kishilar bilan gaplashishga, ularning turmush tajribalarini o'rganib, tadqiq qilishga to'g'ri keldi. Natijalar dilga g'ashlik soladi: emishki, oiladagi janjallarning 60-70 foizi qaynonaning aybi bilan sodir bo'larkan. Bu gaplarga ishongim kelmasa-da, raqamlar o'jar bo'ladi, deyishadi.

Aytaylik, xonadonga yangi kelin keldi. Uch kun o'tmayoq, u o'zini xizmatga uradi. Qaynonaning ko'nglini olish, oila a'zolariga yoqish, ikki o'rtada erini xursand qilish uchun subhi sodiqdan yarim tungacha tinmaydi. Og'zidan "Labbay", "Xo'p bo'ladi", "Kechirasiz" tushmaydi. Qaynonasini "oyi-oyi"lab, yengidan kirib yoqasidan chiqadi, o'tqazgani joy topolmaydi. Qaynsingillari, qayninilari haqida og'zidan bol tomib gapiradi. Lekin o'zini ming alfozga solmasin, aylanib-

bilan murosamiz kelmadi", deya oldi. Keyin kuyovdan urish-janjallarning sababini so'radik. Uning javobi quyidagicha bo'ldi: "Uylanganimning to'rtinchi oyi edi. Onam bo'lar-bo'lmasga hayotimizga aralashib, uni zaharga aylantira boshladilar. Garchi turmush o'rtog'imni sevib, hurmat qilsam-da, uni himoya qilishga o'zimga jur'at topolmadim. Axir onaga "Siz nohaqsiz", deb qaysi o'g'il ayta oladi? Janjal, baqir-chaqir tinmay qoldi. Xotinimni, desam, u yoqda boqib katta qilgan onam, u kishini, desam, bu yoqda xotinim. Ikki o't orasida qoldim.

Oxiri turmushdan fayz ketdi, mojarolar jonimga tegdi. Xotinimning javobini berib yuborishga to'g'ri keldi. Uni sevib olgandim, hozir ham sevaman, shuning uchun onam yangi kelin haqida gap ochsalar, eshitgim ham kelmaydi. Dadamning yo'qliklari juda bilinib qoldi, u kishi hayot bo'lganlarida balki onamga tushuntirib, yo'lga solarmidi?!"

Dzyudo

Dzyudo bo'yicha joriy yilning ilk yirik turniri Portugaliyaning Odivelash shahrida o'tkazildi. Mazkur Gran-pri turnirida qatnashgan O'zbekiston terma jamoasining 3 nafar a'zosi yakunda shohsupaga ko'tarildi. Sovrindorlarning barchasi Mudofaa vazirligi Oliy sport natijalarini rivojlantirish markazi (MVSM) vakillari bo'ldi.

Portugaliyada tashkil etiladigan Xalqaro dzyudo federatsiyasi (IJF) tasnifidagi ushbu Gran-pri turniri dunyo polvonlari uchun mavsumni boshlab beruvchi ilk an'anaviy musobaqaga aylandi. U ahamiyati jihatidan jahonning aksariyat yetakchi terma jamoalari murabbiylariga mavsum oldidan zaxira kuchlarini, ya'ni yoshlarni ham sinab ko'rish imkonini bermoqda. O'zbekiston terma jamoasi ham ushbu an'anaga sodiq qolgan holda Portugaliyaga imkon qadar yoshlar bilan bormoqda. Xususan, 2022-yilgi Gran-pri yosh dzyudochimiz Murodjon Yo'ldoshev (-73 kg) bunday yirik turnirda birinchi marta ishtirok etganligiga qaramay murabbiylar ishonchini oqlagan, ya'ni barcha raqiblaridan ustun kelgan va hatto finalda ispaniyalik taniqli sportchi Salvador Kases Rokani "ippon" evaziga mag'lub etib, faoliyati davomida ilk bor IJF tasnifidagi musobaqa g'olibiga aylangandi. 2023-yilgi turnirda yurtimiz dzyudochilari bu natijani yanada yaxshilashga erishdi, ya'ni MVSM vakili Muhiddin Tilovov (-66 kg) va O'zbekiston terma jamoasi a'zosi Obidxon No'monov (-73 kg) o'z vazn toifasida barcha raqiblarini mag'lubiyatga uchratib, ikkisi ham oltin medalga sazovor bo'ldi. Joriy yilgi Gran-pri turniriga jahon dzyudochilari va sport muxlislari tomonidan e'tibor yanada kuchli bo'ldi, chunki dzyudochilar bu safar medallar qatori "Parij - 2024" Olimpiadasi yo'lida qimmatli reyting ochkolari uchun ham kurash olib borishdi. O'tgan yili mazkur Gran-pri turnirida dunyoning 81 ta davlatidan

550 nafarga yaqin mahoratli dzyudochi ishtirok etgan bo'lsa, joriy yil 90 mamlakatning 624 nafar sportchisi tatamiga chiqqani ham jahon miqyosida mazkur turnir nufuzi tobora oshayotganligidan dalolat beradi.

An'anaga muvofiq, bu yilgi musobaqani ham yengil vazn toifasidagi sportchilar boshlab berishdi. Quvonarli, -60 kg vazn toifasida bahs olib borgan O'zbekiston terma jamoasi a'zosi, MVSM vakili Dilshod Baratov joriy yil hisobidan dzyudochilarimizning ilk medaliga mualliflik qildi. Baratov barcha raqiblarini mag'lubiyatga uchratdi. Jumladan, finalda braziliyalik dzyudochi Mishel Augustodan ustun keldi. Ushbu g'alaba mahoratli sportchimizga Gran-pri musobaqasining oltin medalini, o'z navbatida, jahon va Olimpiada reytingi uchun 700 ochkoni taqdim etdi.

O'tgan yili Xitoyning Xanchjou shahrida o'tkazilgan XIX Osiyo o'yinlarida dzyudochilarimiz 3 ta oltin, 2 ta kumush, 4 ta bronza jami 9 ta medalga sazovor bo'lgan, ushbu medallar orasida MVSM vakili Diyora Keldiyorova (-52 kg) tomonidan qo'lga kiritilgan medal delegatsiyamiz hisobidagi birinchi, qit'a o'yinlarida ayollar o'rtasida qo'lga kiritilgan yagona oltin medal sifatida sportimiz tarixidan joy olgandi. Ta'kidlash joiz, Diyora yil davomida bir qator nufuzli musobaqalarda muvaffaqiyatli qatnashdi va o'z vazn toifasi bo'yicha Xalqaro dzyudo federatsiyasi reytingida uzoq muddat peshqadamlik qildi. MVSM vakili bu yilgi mavsumni ham ko'tarinki ruhda boshladi. U o'tgan hafta oxirida

Portugaliyada o'tkazilgan Gran-pri turnirining -52 kg vazn toifasidagi ayollar bahsida barcha raqiblariga imkon bermadi. Finalda esa azaliy raqiblaridan biri vengriyalik Rika Puppni mag'lub etdi va terma jamoamiz hisobiga ikkinchi oltin medalni keltirdi. Bu bilan Diyora o'z hisobiga oltin medal qatori 700 reyting ochkosini yozdirib qo'ydi.

O'zbekiston terma jamoasi hisobiga uchinchi medalni MVSM vakili hadya etdi. -70 kg vazn toifasida kurashgan Gulnoza Matniyazova finalga qadar Lxagvadulam Saransetseg (Mo'g'uliston), Elena Deng (Avstriya), Alina Lengweiler (Shveysariya), Lussi Jarrot (Fransiya), Aoife Kouchlan (Avstraliya) kabi raqiblarini mag'lubiyatga uchratdi. Gulnoza finalda ikki karra jahon chempioni xorvatyalik Barbara Matich bilan bellashdi va imkoniyatni boy berib qo'ydi. Shu tariqa kumush medalga sazovor bo'lgan sportchimiz o'z hisobini 490 reyting ochkosi bilan boyitib oldi.

Yurtimiz sport muxlislari o'z vazn (-90 kg) toifasi bo'yicha IJF reytingida uzoq muddat peshqadamlik qilgan "Tokio - 2020" yozgi Olimpiya o'yinlarining bronza medali sohibi, jahon chempioni Davlat Bobonovning ham Portugaliyadan sovrindor bo'lib qaytishini kutishgandi. Afsuski, endi

jarohatlardan forig' bo'layotgan MVSM vakili tayyorgarlik mashg'uloti jarayonida yana kichik jarohat oldi va ushbu Gran-pri ishtirok etmadi. Terma jamoamiz a'zolaridan Obidxon No'monov (-73 kg) va Nurbek Murtazoyev (-81 kg) ham mazkur turnirda muvaffaqiyatli qatnashdi, ya'ni kuchli beshlikdan joy olib, 252 reyting ochkosini o'z hisobiga qo'shib qo'yishdi.

Shu tariqa O'zbekiston terma jamoasi 2 ta oltin va bitta kumush medalni qo'lga kiritgan holda umumjamoa hisobida yilning IJF tasnifidagi ilk musobaqasini 2-o'rinni egallash bilan yakunladi. 1-o'rinni 2 tadan oltin va kumush hamda 5 ta bronza medalga egalik qilgan dzyudo vatani vakillari - Yaponiya terma jamoasi egallagan bo'lsa, 3-o'rin 2 ta oltin va bir kumush medal jamg'argan Turkiya terma jamoasiga nasib etdi.



VILNING ILK GRAN-PRISIDA IKKI NAFAR VAKILIMIZ G'OLIB

Para yengil atletika

TAILANDDAN UCHTA OLTIN MEDAL

Tailandning Nakxonratchasima shahrida para yengil atletika bo'yicha xalqaro musobaqa o'tkazildi. Unda qatnashgan O'zbekiston terma jamoasi a'zolaridan uch nafari g'oliblik shohsupasiga ko'tarildi. Qahramonlar Mudofaa vazirligi Oliy sport natijalarini rivojlantirish markazi vakillari bo'ldi.



Xitoyning Xanchjou shahri mezbonlik qilgan nufuzli musobaqa - IV Paraosiyo o'yinlarida O'zbekiston delegatsiyasi 11 sport turi bo'yicha bahslarda qatnashgan va vakillarimiz 25 ta oltin, 24 ta kumush hamda 30 ta bronza, jami 79 ta medalni qo'lga kiritib, ushbu yirik sport anjumani tarixidagi o'zlarining eng yaxshi natijasini qayd etgandi. Qizig'i, IV Paraosiyo o'yinlariga Mudofaa vazirligi Oliy sport natijalarini rivojlantirish markazining 5 nafar vakili borgan va yakunda ularning 4 nafari sovrindor bo'lgandi. Ana shu para sportchilarimiz 2024-yilgi mavsumni ham ko'tarinki ruhda boshladi. Jumladan, IV Paraosiyo o'yinlarining yadro ulotirish bahslarida oltin medalga sazovor bo'lgan MVSM vakili Muhammad Rixsimov Tailandda o'tkazilgan xalqaro turnirda ham ushbu muvaffaqiyatini takrorladi. Erkaklar o'rtasidagi F42 klassida yadro ulotirish bahslarida qatnashgan

armiyamiz para sportchisi eng yaxshi natija qayd etib, musobaqaning oltin medalini bilan taqdirlandi.

Tailand xalqaro turnirining T13 klassida erkaklar o'rtasida o'tkazilgan uzunlikka sakrash bahslari ham O'zbekiston terma jamoasi a'zosining g'olibligi bilan yakunlandi. Bu borada o'tgan yili IV Paraosiyo o'yinlarining bronza medalini qo'lga kiritgan MVSM vakili Doniyor Ahmedov qahramonlik ko'rsatdi - Tailand xalqaro turnirining oltin medaliga egalik qildi. Shuningdek, T44-64 klassida balandlikka sakrash dasturida ishtirok etgan MVSM vakili Temur Giyazovning ham ko'rsatkichlari IV Paraosiyo o'yinlaridagiga nisbatan yuqoriroq bo'ldi. Xitoydagi nufuzli musobaqada Temur kumush medalni qo'lga kiritgan bo'lsa, Tailandda u g'oliblik shohsupasiga ko'tarilib, para yengil atletika bo'yicha terma jamoamiz hisobiga uchinchi oltin medalni hadya etdi. Barakalla!

Saralash



HARBIY PAHLAVONLAR BELLASHDI



Joriy yilning mart oyida Mudofaa vazirligi miqyosida "Armiya biatloni", "Tosh ko'tarish", "Kurash" va "Pichoq uloqtirish" chempionatlari o'tkazilishi yurt himoyasida turgan mard o'g'lonlarning jismoniy kuch va g'ayratini namoyish etishga imkon yaratadi.

Mazkur musobaqalar oldidan shaxsiy tarkibning tayyorgarlik darajasini tekshirish, final bellashuvlariga eng sara ishtirokchilarni tanlab olish maqsadida Shimoli-g'arbiy harbiy okrugda 10 ta jamoa ishtirokida musobaqaning saralash bosqichi o'tkazildi.

Harbiy okrug sharafiga vazirlik miqyosida bo'lib o'tadigan bahslarda himoya qilish kabi mas'uliyatli vazifa endilikda eng sara pahlavonlar zimmasiga tushadi.

Butunjahon nigohiga tushib, dovuq va shuhrat qozonayotgan, millionlarni o'ziga mahliyo etayotgan milliy kurash jahonning yuksak ma'naviy qadriyatlaridan biri sifatida o'zining chuqur tarixiy ildizlariga ega bo'lib, harbiy xizmatchilarimiz o'rtasida ham keng ommalashib bormoqda. Zero kurash asrlar davomida yurtimiz bo'ylab shakllangan milliy sport turlaridan sanaladi. Bu urf-odatga

sodiqlik yigitlarimizning yanada sog'lom va baquvvat bo'lishida katta ahamiyat kasb etadi. Mardlik, jasurlik, halollik ramzi sanalgan milliy sportimiz kurashni ommalashtirish, rivojlantirish va dunyoga tanitish hamda ushbu qadriyatimizni umumjahon durdonasiga aylantirish borasida hukumatimiz tomonidan bir qator samarali ishlar olib borilayotgani uning jahon sport olamida o'z nufuziga ega bo'lishiga xizmat qilmoqda.

"Tosh ko'tarish" musobaqasida ishtirokchilar shaxsiy va jamoaviy tarzda bellashib, 16, 24, 32 kg og'irlikdagi toshlarni ikki dastur bo'yicha, ya'ni ikki toshni ikki qo'l bilan ko'krakdan ko'tarish va toshni birinchi va ikkinchi qo'l bilan galma-gal ko'tarishlari shart. Ishtirokchilar 60, 65, 70, 75, 80, 85 kg.gacha va 90 kg.dan yuqori toifalarga ega harbiy sportchilar o'rtasida o'tkazildi.

O'zida bir qancha sinovlarni jamlagan "Armiya biatloni" bellashuvida turli relyefga ega bo'lgan hudud bo'ylab 1 km masofaga yugurib kelib, yotgan va tik turgan holatlarda quroldan o'q uzish, ikkinchi bosqichda yugurishi davomida qo'l granatasini aniqlikka uloqtirish, yo'lda

o'rnatilgan sun'iy to'siqlarni yengib o'tish belgilangan. Ushbu bahslarda sport bilan hamnafas bo'lgan yurt himoyachilari jismoniy barkamolligini namoyish etib, kuchli irodaga ega ekanliklarini isbotlashdi.

Pichoqni nishonga aniq uloqtirish bahsida harbiy xizmatchilar sovuq quroldan mohirona foydalanishini namoyon etib, 3, 5, 7, 9 metr uzoqdan nishonlarni yakson etdi. Bunda aniq uloqtirilgan pichoqlar yig'indisi umumiy ballarni hosil qilib, eng ko'p ball yig'gan harbiy xizmatchilar yuqori pog'onadan joy olishdi.

Bir necha kun davom etgan bellashuvlar eng kuchli harbiy sportchilarni aniqlash, ular o'rtasida final bellashuvlarida harbiy okrug sharafiga himoya qiladiganlarni saralash imkonini yaratdi.

Bellashuvlar yakunlari bo'yicha g'olib va sovrindorlar harbiy okrug qo'mondonligi tomonidan kubok, diplom va medallar bilan taqdirlandi. Faxrli 1-o'rinni egallagan ishtirokchilar vazirlik miqyosida bo'lib o'tadigan musobaqaga yo'llanmani qo'lga kiritishdi.

**Shimoli-g'arbiy harbiy okrug
matbuot xizmati**

G'amxo'rlik

O'KSIK QALBLARGA QUVONCH ULASHIB

Toshkent harbiy prokuraturasi, Milliy gvardiya Yashnobod qo'riqlash bo'limi, O'zbekiston "Yoshlik" jismoniy tarbiya va sport jamiyati markaziy kengashi va qator mutasaddi tashkilotlar hamkorligida harbiy-vatanparvarlik tadbiri tashkil etildi.



Tadbir doirasida Yashnobod tumanida joylashgan 19-bolalar musiqa va san'at maktabida nogironligi bo'lgan o'smir va qiz bolalar o'rtasida shashka musobaqasi o'tkazildi. Unda Olmazor tumanida joylashgan 100-ixtisoslashtirilgan maxsus maktab-internati hamda Yashnobod tumanidagi 77-sonli ko'zi ojiz bolalar



uchun maktab-internatida tahsil olayotgan o'quvchilar g'oliblik uchun bellashdilar. G'olib va sovrindorlar munosib taqdirlandi.

**Adliya podpolkovnigi
Alisher QURBONOV,
Toshkent harbiy prokurorining
yordamchisi**



HAYOT

SINOVI VA SIYLOVI



Farg'onaning dilkash shamollari esarkan, bu shamollar qanotida san'atkorning o'ktam ovozi yangragandek bo'ldi:

*So'zlamog' ersang gapingni bejama,
pardoz bilan,
Kelsa kim qoshingga boqqin, e'tibor, e'zoz bilan.*

Hayotda o'zi bilan so'zi bir bo'lib yashash, oson emas. Bu kamdan kam odamga nasib qiladigan saodatdir. Qo'shiq matni muallifi Oxunjon Hakim ana shunday insonlardan edi.

Umr avvalidayoq boshiga tushgan qiyinchiliklar, sinovlar, bu ham yetmaganidek, qirqinchi yillarning zahmatlari balki, yosh Oxunjonni barvaqt ulg'aytirib, mehnatga undagan, odamlarga odamiy muomala qilishga o'rgatgan, boshqacha aytganda, qadrdan va sabrdan saboq bergandir... Har holda muallifning avtobiografik yo'sindagi "Olam g'alat, odam g'alat" qissasini mutolaa qilgan kishi shu mulohazalarga borishi turgan gap. Ota - oila boshi chaquv bilan nohaq qamalga, yagona o'g'il ona va opasiga ko'makka oshiqadi, dalaga chiqadi. "Egatlar oralab kirib kelganman she'riyatga", iqrorlaydi shoir bir o'rinda. Yaxshiki, uning baxtiga yana bir adabiyot darg'asi Yo'ldosh Sulaymon bor ekan. Avval ustoz uni Abdulla Qahhor yoniga yetaklab bordi. Shoir Qahhor domladan imyanib, o'zi haqida biror so'z demay chiqqanini yozadi. Keyinchalik Farg'ona universitetiga kelgan G'afur G'ulom Oxunjonning she'rlarini "Sharq yuduzi"da o'qiganini aytib, "O'zing ketmonsopdek bo'lsang ham ashulang katta ekan", deb alqaydi.

Yo'ldosh Sulaymon o'tgan asrning oltmishinchi yillarida Oxunjon akani Tavakkal Qodirov huzuriga yetaklab boradi. Shoir qalamiga mansub "Shunchamidi?" qo'shig'i shu tariqa yaralib, 1961-yilda dunyo yuzini ko'radi. Ana undan so'ng qalb dardlari mujassam satrlar birin-ketin Yorqinoy Hotamova, Qobiljon Yusupov, Solijon Mamatov,

Ma'murjon To'xtasinov, Erkin Ro'zimatov, Nuriddin va Oybek Hamroqulovlar, Isroiljon Usmonov, Kamoliddin Rahimov, Abdurahmon Hazratqulov, Gulbahor Erqulova, Yulduz Usmonova, Ahror Usmonov, Ubaydulla Aliyev va ko'plab yosh xonandalar repertuarini bezadi. Bugungi kunda Ozodbek Nazarbekov, Yahyo Mo'minov kabi san'atkorlar Oxunjon Hakim she'riyatiga ko'p bora murojaat qilmoqda. Yuqorida bir o'rinda shoir she'rlarini qalb dardlari, dedik. Chindan ham shoir she'rlari bilan aytilgan qo'shiqlarda o'zi hayotda ko'rgan, bilgan voqealar taassurotlari o'z badiiy ifodasini topgan.

*So'zim tingla, dunyo, bir muddat,
Bunchalar ham ishlaring g'alat.
Yaxshilarni g'amlarga ko'mib,
Yomonlarga qilding muruvvat...
Tarozingni qandoq qo'yasan,
Bir kam dunyo, bir kam dunyosan.*

Bu muallifning shaxsiy kechinmalarigina emas. Sobiq tuzum zulmlarining bor bo'y-bastini ko'rgan, kezi kelsa, xomush tortgan, kezi kelsa, ingragan minglab jafokash insonlarning og'riqlari mujassam bu satrlarda. Ikki yuzdan ortiq yuqoridagidek qo'shiqlarni tinglaganingizda, beixtiyor shoirning kamtarona qiyofasini ko'z oldingizga keltirasiz.

Yana bu qo'shiqlar va qo'shiqqa aylanib ulgurmag' qator g'azallarida Oxunjon Hakim ishq, vafo, sabr, jabr, sitam, ayriliq, visol va hijron haqida yonib-yonib so'zlaydi:

*Adoying ko'p, fidoying ko'p,
shaydoying ko'p, va lek barno,
Oxunjondek senga shaydo borligiga ishonmasman...*

O'quvchi ustozni qo'shiqchi shoir ekan-da, deb ham o'ylashi mumkin. Yo'q, qo'shiqqa oshnolik - Muqimiy, Furqat, Charxiylarga izdoshlik yo'sini xolos. Bir suhbatda muallif agar Yo'ldosh Sulaymon Tavakkal aka huzuriga boshlamasa, yozganlari qo'shiq bo'lishini yetti uxlab tushida ko'rmaganini bayon etadi. Uning she'rlari tezda

qo'shiqqa aylanib ketishiga sabab shoir baytlarining nafis, ravon, dardchil, ayni chog'da chuqur lirizm bilan sug'orilgani tufaylidir. Oxunjon Hakimning turli mavzulardagi o'nlab she'rlari, balladalar, dostonlari ham borki, ularda hayot, zamondoshlar o'y-fikrlari, turmush tarzi, so'lim Farg'onaning kechasi va bugunidan faxrlanish, jamiyatdagi ayrim illatlardan shoirona kulish kabilar o'z aksini topgan. "O'shal kun kelur", "Ko'zlaringni o'zi qora", "Tafakkur boqiy", "Bahor ekan-da", "Dunyo, dunyo", "Uylaringga sovchi boradi", "Malaklar surati" kabi to'plamlar va saylanmalarni qo'lga olsangiz, Oltiariq bog'larida, Quva anorzorlarida, Log'on va Avval yo'llarida kezgandek bo'lasiz. Shoir otasiz, bolalikka o'xshamagan bolaligidan, har biri o'n o'g'ildan a'lo qizlaridan, ular halovatini ko'rmay ketgan rafiqasi Dilbarxon aya yodidan so'ylayotgandek bo'ladi. Uning qalamiga mansub "Baqiroq tuyaning tushlari", "Bu chollar - yomon chollar" pyesalari uzoq yillar respublika teatrlari sahnalarini bezab keldi.

Mana shularning bari shoir ko'ksiga "El-yurt hurmati"ni nishonga aylantirib taqib qo'ydi. "O'zbekiston xalq shoiri" degan sharaftga noil etdi. Biroq shoir bularning hech biridan hech qachon havolanmadi, o'sha-o'sha odmi-kiroyi yashab o'tdi. "Saodat ertak emasdir", deya o'shanda xulosa qilgandir balki, Oxunjon aka.

Ortingda qani, o'yla-chi, bir on nima qoldi, deydi shoir bir o'rinda. Sanalgan qator-qator asarlar, ko'pjildliklar, shuningdek hali nashr qilinmagan "Tosh yong'oq" romani va eng muhimi, solih farzand-u nabiralar, shogirdlar, izdoshlar ustoz umrboqiylikidan nishon. Garchi bugun jisman oramizda bo'lmasa-da, el quvonchi, dardini xassoslik bilan kuylab o'tgan Oxunjon akaning ijodi nafaqat bugungi 90 yillik yubileyda, balki keyingi o'n yilliklarda ham xalqimiz mehriqamusharraf etaveradi. Hayot sinovini ham, siylovini ham totgan, yurt o'g'li, yurt shoiri Oxunjon Hakim adabiy merosi ezgulik xizmatida kamarbasta. Bundan ortiq e'tirof va baxt bormi insonga?!

Ikromjon ASLIY-ANDIJONIY,
jurnalist

Ma'rifat izlab



TARBIYA VA MA'NAVIYAT O'CHOG'I

Tarbiya va ma'naviyat o'chog'i bo'lgan teatr har bir insonga hayotiy saboqlar beruvchi maskan sanaladi. Inson teatrdan madaniy hordiq chiqarish uchungina emas, undagi namoyish etiladigan spektakllarni tomosha qilib, jamiyatdagi voqealarni, kechinmalarni teran anglashi mumkin.

Shuning uchun ham tez-tez teatrga borib turish kishini komillikka yetaklaydi.

"Teatr oyligi" doirasida Mudofaa vazirligi axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va aloqa harbiy instituti harbiy xizmatchilari va ularning oila a'zolari Muqimiy nomidagi O'zbek davlat musiqali drama teatriga tashrif buyurdi. Shu kuni teatr ijodkorlari tomonidan sahnalashtirilgan "Antiqqa sovchilar" nomli musiqali teatr tomoshasi namoyish etildi.

Xalqimiz suygan taniqli aktyor va aktrisalardan milliy qadriyatlarimiz, urf-odat va an'alarimiz tarannum etilgan tomosha tarbiyaviy ahamiyatga egaligi bilan tomoshabinlar ko'nglidan joy oldi.

Mayor
Sherqo'zi HAKIMOV

INSON O'Z FIKRINI



QANDAY "BOQADI"?

Barcha insonlar tafakkur qiladi, fikr yuritadi. Har birimiz shaxsiyatimizni, xulq-atvorimizni va xatti-harakatlarimizni tartibga solish uchun o'zaro bog'liq holda birlashtirilgan juda ko'p modellar yoki uslublarga egamiz va ular munosabatlarimizning ko'p qismini tashkil etadi. Fikr sxematik tarzda shakllantiriladi, bu yerda rivojlanishimiz uchun muhim bo'lgan muayyan maxsus mavzular belgilanadi. Inson tafakkurining turlari ijobiy yoki salbiy sxemadan tashqarida bo'lib, u qora yoki oq, yaxshi yoki yomon bo'lishi kerak emas. Bizning fikrlarimiz ko'p jihatdan noyob va o'ziga xosdir, bu odamlarning bir xil bo'lmagan mavjudotlar ekanligini anglatadi. Umumiy qilib aytganda, butun insoniyat fikrlari rang-barang hamda bir-biriga mutlaqo o'xshamaydi. Quyida psixologiyada fikrlash turlarini ko'rib chiqamiz.

INDUKTIV FIKRLASH

Induktiv fikrlashning asosiy maqsadi – bu muammoga to'liq xolislik bilan yondashish. Hayotda duch kelgan vaziyatlarni umumlashtirib, aniq xulosaga kelish uchun

yordamlashadi. Induktiv fikrlashning o'ziga xosligi muammolarda ko'rinmagan faktlar, xotirjam idrok qilganingizda yangi fikr, g'oyaning paydo bo'lishidir. U gipoteza, nazariy fikrlarni vujudga kelishini ta'minlaydi.

TANQIDIY FIKRLASH

Ushbu turdagi fikrlash insoniyatni salbiy va ijobiy tarzda rag'batlantiradigan ikkita noyob va maxsus paradigmalarga ega, chunki u o'rganilgan yoki allaqachon ma'lum bo'lgan mavzu bo'yicha samarali mulohaza yuritish, haqiqatning to'g'riligini aniqlash, masalan, nuqtayi nazardan obyektiv ko'rsatish uchun ishlaydi. Tanqidiy fikrlash doimo kimdandir yoki nimadandir kamchilik qidirishga sababchi bo'ladi.

Bilasizmi, inson ko'pincha o'z tanqidiy fikrlarini o'zi bilmagan holda to'ldiradi. Qanday qilib deysizmi? Masalan, siz qanchalik negativ fikrlasangiz, tasavvuringiz, fikrlaringizni kattalashtirib, to'ldirib boradi. Fikrlar kattalashgani sari psixologik bezovtalanish ortadi. Qarabsizki, negativ o'y-xayollaringiz sizni o'ziga qaram qilib, alday boshlaydi: "hali vaqti emas, sen bugun charchading, seni atayin xafa qilishdi, hozir urishib olmasang, yomon bo'ladi" kabi iboralar miyangizda aylanaveradi va siz hissiyotlaringiz bilan fikrning "nayrang"iga soddalik qilib, ishonib qo'yasiz. Hayotiy muammolarning katta,

kichigiga qaramasdan, tanqidiy fikrlar sabab barchasini ulkan va yechib bo'lmay, deb bila boshlaysiz. Shu darajada fikrlaringizni negativ to'yintirganingizdan xotirjam bo'lolmay, tajanglashasiz. Bu ruhiyatingizga jiddiy ta'sir eta boshlaydi.

NEGA BUNDAY BO'LDI?

Fikrni "boqish"ni qayerdan boshladingiz? Keling, birgalikda tahlil qilamiz: hayotingizda ko'ngilsiz voqea sodir bo'ldi, deylik. Aksariyat hollarda bu vaziyatni juda ko'p o'ylayverasiz, xayollaringizni tasavvurlaringiz bilan boyitib borasiz. Aynan shu nuqtadan sizning salbiy fikrlaringiz to'yinib boradi. Hatto xayolan ham qayta-qayta sizga yoqimsiz bo'lgan, tanqidga uchragan vaziyatingizga qaytaverasiz. Ana shunday holatda ongli mulohaza qilsangiz, tanqidiy fikr sizni boshqarib borayotganini anglab yetishingiz mumkin.

O'zingizni bunday vaziyatdan olib chiqish uchun davo chorasi bor. Buning uchun maxsus psixologik texnikani bajarishingiz lozim. Ya'ni har qanday ko'ngilsiz vaziyatdan manfaat topib, o'z fikrlaringizni "oziqlantirish"ingiz kerak bo'ladi. Misol uchun, bugun boshlig'ingizdan gap eshitishingiz va siz o'z-o'zidan negativ fikrlashni boshladingiz. "Voy, aynan meni urishdi, bunga loyiq emasdim, men ham gapirib tashlashim kerak edi," deb o'ylay boshlaysiz. Chunki

hissiyotga berilyapsiz. Aslida sizni tafakkuringiz emas, emotsiyalaringiz boshqaryapti. To'g'ri, avval hissiyotga berilib negativ o'ylashingiz, xafa bo'lishingiz tabiiy jarayon. Lekin bu muammolarni tinimsiz tahlil qilib, aynan vaziyat uchun butun kun kayfiyatsiz yurishingiz, adovat saqlashingiz salbiy fikrlarni "boqishingiz"ga sabab bo'ladi.

Keling, endi psixologik texnikani birgalikda bajaramiz. Avval o'tirib olamiz, burundan chuqur nafas olib, og'izdan chiqaramiz. Shu tariqa bu ishni uch marta takrorlaymiz. Keyin oq varaq olib, bugungi tanbehdan o'zimiz uchun "manfaat" topishni boshlaymiz. "Boshlig'im kerakli xodim bo'lganim uchun biroz tanbeh berdi, aslida bu urishish emas, chunki mening shaxsiy chegaramni buzmasdi, haqoratlamadi. Bu tushunmovchilikni deb ishdan bo'shatmasdi. Demak, hammasi joyida. Butun kayfiyatim holatimga ta'sir etolmaydi", deb ketma-ketlikda yozib borasiz.

Manfaat topishimizda asosiy maqsad tanqidiy fikrni ijobiyga aylantirib, kayfiyatimizni yaxshilashdir. Bu ishchanlik qobiliyatini ham oshiradi. Shu tariqa bezovtali fikrlaringizni tinchlantirasiz va salbiy o'ylardan uzoq bo'lasiz.

Unutmang, inson psixikasi shunday mukammalki, u doimo o'zi uchun manfaat, foyda qidiradi.

Rushana XALILOVA,
Mudofaa vazirligi
Ijtimoiy-psixologik
tadqiqotlar bo'limi
"Call-center" bo'linmasi
bosh mutaxassisi –
psixologi

Ertamiz egalari



YANGI O'ZBEKISTONGA YANGI JADIDLAR ZARUR!

Termiz davlat universitetining o'zbek filologiyasi fakulteti talabalari tomonidan jadid adabiyoti namoyandalari hamda Mahmudxo'ja Behbudiy haftaligi doirasida ma'naviy-ma'rifiy tadbir tashkil etildi. Unda professor-o'qituvchilar, tyutorlar hamda talabalar faol ishtirok etdi.

Darhaqiqat, tadbirda ta'kidlanganidek, bugun millionlab yuraklarda milliy birlik olovi yondi. Vatan va xalq kelajagi haqida kim qanday yo'sinda, katta jur'at va jasorat bilan so'z aytar ekan, barchasining mohiyatida jadid ma'rifatparvarlari peshvosi Mahmudxo'ja Behbudiyning "Haq olinur, berilmas!" degan so'zlari qilichdek yarqirab ketadi.

Ha, biz buyuk millat, buyuk el bo'lgan, bobolari qudratli davlatlar barpo

etgan, ilm-u ma'rifatni yuksak maqomga ko'targan millatimiz! Prezidentimiz iftixor bilan aytganidek, "Buyuk tarix, buyuk davlat, buyuk madaniyat yaratgan xalqimiz!" Lekin shu merosni asrash, kelajak qo'lga tutqazish, farzandlarimizni yana asrlar davomida shunday bebaho boylik bilan ta'minlashning yagona sharti bugun har birimizning qalbimizda jadidlar solgan uchqunni olovga aylantirishdir. Chunki millat va xalq, Vatan qismatiga

daxldor eng yuksak g'oyalar, millatparvarlik ruhi ma'naviy zaminda voyaga yetadi. Jadid bobolarimiz milliy hurriyat yo'lidagi kurashda bejiz ma'naviyat va ma'rifat yo'lini tanlamadi. Ular onam tili, otam uyi, bolam orzusini bermayman! O'zligim – borim, erkim – nafas, ma'rifatsizlik – qafas, dedilar. Yonsak, shunday yonaylikki, toki olovi yillar davomida o'chmasin, dedilar. Ular otildi, lekin o'lmadi, unutishga majburlashdi, lekin xalq unutmadi.

Tadbirda aytilgan shunday qimmatli fikrlarga hamohang talabalar tomonidan jadid adabiyoti namoyandalari hamda o'zbek teatr dramaturgiyasining asoschisi Mahmudxo'ja Behbudiy hayoti va ijodi aks ettirilgan, teatrlashtirilgan sahna ko'rinishlari namoyish etildi.

Jamshid NAZAROV,
Termiz davlat
universiteti
o'zbek filologiyasi
fakulteti tyutori

ZUKKO QIZ

Nigina ota-onasi bilan ko'p qavatli uyda yashaydi.

Yoshi oltida. U oilada yolg'iz farzand bo'lishiga qaramasdan, erkatoymas. Chunki ota-onasi uning tarbiyasi bilan alohida shug'ullanadi. Nigina bir ish qilishidan avval albatta, kattalardan so'raydi. Mana, bugun ham ko'chaga chiqib, arg'imchoq uchgisi keldi.

– Oyijon, ko'chada o'ynagim kelyapti, arg'imchoq uchmoqchiman. Tashqariga chiqsam maylimi? – so'radi Nozima opadan.

chaqirganda yugurib kel deyishgan.

– Isming nima, qizaloq? – Nigina javob bermadi.

Negaki kattalarning “Begonalar bilan gaplashma!” degan o'giti qulog'i ostida turibdi.

– Mashinamda aylantirib kelaymi? – dedi begona odam Niginaga konfet uzatib.

Qizaloq indamay, uyiga yugurib kirib ketdi va bo'lgan voqeani onasiga aytib berdi. Nozima opa hayratlanib, pastga tushdi. Qarasa, qizi tasvirlagan

Begona odamning yuzida kutilmaganda vahima paydo bo'ldi va ketishga taraddudlandi.

– Biz bu yerga yangi ko'chib kelgandik, siz avvaldan yashaysizmi, demoqchi edim? – uni gap bilan ushlab turmoqchi bo'ldi Nozima opa.

– Yo'q... men... haligi sotib olish uchun uy izlab yurgandim, – u mashinasi tomon yura boshladi. Shunda ikki nafar mahalla posboni yetib keldi va begona kimsa bilan suhbatlasha boshladi. Bu kimsa bola o'g'irlashda



– Mayli, – dedi onasi qizining ko'ngliga qarab va har doimgi nasihatlarini takrorladi.

Nigina bu o'gitlarni ko'p eshitsu ham diqqat bilan quloq soldi. “Gaplarim qulog'ingda bo'lsin”, deya kuzatib qo'ygan onasining yuzlaridan o'pib, tashqariga shoshildi.

Ko'p qavatli uyning hovlisidagi o'yingoh arg'imchog'i qizaloqning jon-u dili. U maza qilib arg'imchoqda ucha boshladi. Hatto oldiga begona odam kelganini sezmay ham qoldi.

– Hoy qizcha, senda gapim bor edi, – Niginani yoniga chaqirdi u.

– Labbay, amaki! – arg'imchoqdan tushib, uning oldiga bordi. Chunki ota-onasi kattalar

odam qo'shni bolakayning oldida turgan ekan. U darhol mahalla posboniga qo'ng'iroq qildi. O'zi esa ichki ishlar xodimi kelgunicha begona kimsa ketib qolmasligi uchun uni chalg'itishga qaror qildi.

– Siz ham shu yerda turasizmi? – undan so'radi Nozima opa.

gumon qilinib, ko'pdan buyon qidirilayotgan jinoyatchi ekan.

Niginaning ota-onasi uning zukko va hushyorligidan xursand bo'lishdi. Qizaloqqa va ota-onasiga ichki ishlar va mahalla fuqarolar yig'ini tomonidan alohida tashakkurnoma e'lon qilindi.



Diyora FAXRUTDINOVA,
241-umumta'lim
maktabi o'quvchisi

VATAN HAQIDA RIVOYAT

O'tgan ekan qadim bizda odil bir xon,
Oqibati, muruvvati olamjahon.

Saxiyligin qo'shnilar bilar ekan,

Undan doim ul-bul narsa tilar ekan.

Bizning xon ham bo'lsin deya tinchlik, do'stlik,

Berar ekan ne so'rasha, qilmay qo'rslik.

Ittifoqo, unga yo'llab bir elchini,

So'ratibdi, qo'shni podshoh qilichini.

Suysa hamki qilichini xon qanchalik,

Hadya qipti, bo'lsin deya qo'shnichilik.

Bu izzatdan qo'shni podshoh boz erkalab,

Xonimizdan oltin-kumush qipti talab.

– Zarur ekan, – o'ylabdi xon, – suyagaymiz.

Qo'shnilaridan zarni nechun ayagaymiz?!
Podshoh xondan olgach talay oltin-zarni,

So'ratibdi, kanizagi – zulfizarni.

Xon noiloj debdi: – cho'ri topiladi.

Jo'natinglar shohga, jag'i yopiladi.

Ammo shohning ishtahasi ochilibdi,

Tizgin bilmas nafs oti yechilibdi.

Yana xonga jo'natibdi elchisini.

Xon muloyim qarshilabdi tilchisini.

Bu gal elchi so'ramabdi tillo-kumush,

Sarhadlarda bir biyobon cho'l bor emish.

Suvsizlikdan saksovul ham o'smas ekan,

Osmonida, hatto qush ham uchmas ekan.

Qo'shni podshoh so'ratibdi shu yobonni,

Bersin emish xon podshohga biyobonni.

Gar bermasa, mayli, zarga sotsin emish,

Maza qilib, pulini yeb yotsin emish.

Baribir ham u joy o'lik sahro emish,

Xullas, podshoh shu sahroga shaydo emish.

Bu gaplardan bir qaltiroq tushib xonga,

Sanchilibdi go'yo pichoq ustuxonga.

– Shohingizga hadya qildim qilichimni,

Oltinimni, kumushimni, sevinchimni.

Kerak bo'lsa, yangi qilich yasagayman,

Yoxud boshqa kanizak-la yashagayman.

Omon bo'lsam, topiladi, oltin-kumush,

Bular bari mening uchun mayda yumush.

Ammo-lekin, bersam hamki jon-tanimni,

Bermagayman, unga qarich vatanimni!

Mayli sahro, mayli rasvo yobon bo'lsin,

Vatanimdir, yaxshi bo'lsin, yomon bo'lsin!

Shohga borib ayting, gapning qisqasini:

Bermagayman, Vatanimning bir xasini!

Sababi shu – Vatan bizga bir onadir,

Ona esa sotilmagay, Yagonadir !!!

Insoniyat qadami

yetib bormagan joylar

Bugungi kunda dunyoning deyarli har bir burchagi insonlar tomonidan o'rganib chiqilgan. Endilikda odamlar koinot va okean tubini o'rganishga bel bog'ladi. Ammo yerda ham shunday joylar borki, ular o'zida katta sirlarni hamon berkitib turibdi. Quyida ana shunday joylar haqida ma'lumot beriladi.



GRENLANDIYA MUZ QOBIG'I

Ushbu muz qobig'i shunchalar kattaki, u Grenlandiyaning 80 foiz hududini egallab olgan. Uning shimoldan janubga qadar cho'zilgan uzunligi 400 km, g'arbdan sharq tomonga bo'lgan qismi esa 1 100 kilometrni tashkil qiladi. Muzning qalinligi 2 135 metrga teng. Ekspertlar ushbu muzlik yoshini 110 ming yilga teng, deb hisoblaydi. Uning

qanchalar qiziqarli sirlarga boy ekanligini bir o'ylab ko'ring.

TIBET YASSI TOG'I

G'arbiy Yevropada joylashgan ushbu hudud Mars manzaralarini aks ettirgandek tuyuladi. Bir xil ko'rinishdagi tog' va qoyalar sizga boshqa sayyora tushib qolgan kabi taassurot berishi mumkin. Bir so'z bilan aytganda, mazkur hududni reallikdan tashqarida desa ham bo'ladi. Gap shundaki, gps, yo'ldoshlar va boshqa texnik vositalar keng tarqalgan bizning zamonimizda ham mutaxassislar Tibet yassi tog'ining aniq xaritasini chiza olmaydilar. Bu esa uni qiziquvchan insonlar uchun ajoyib topilmaga aylantiradi. Ammo hududdagi iqlim sharoitlari juda og'ir. Kerakli yo'lni ko'rsatib berish va biror tomonga qarab yo'nalish olishni mahalliy odamlarning o'zlari ham bilishmaydi.



PITKERN OROLI, BUYUK BRITANIYANING DENGIZDAGI HUDUDI

Bu Tinch okeanining qoq markazida joylashgan 5 ta orol bo'lib, dunyodagi eng kam aholiga ega bo'lgan joy sanaladi. Shu sababli uni bugunga qadar o'rgana olmaganlar. 2014-yil ma'lumotlariga ko'ra, orolning 1/5 qismida odamlar yashaydi. Ularning soni esa 56 nafarni tashkil qiladi. Orol boshqa hududlar

bilan aloqa qilmaydi, agar u yerlarni tadqiq qilish uchun uning yaqinidagi Yangi Zelandiya sohilidan yo'lga chiqib, orolga qadar 10 kun davomida suzish kerak bo'ladi.

PALAVAN OROLI, FILIPPIN

Eni 8-40 km, uzunligi esa 425 kilometrga teng bo'lgan ushbu orolning aksariyat qismi junglilar va mangra o'rmonlaridan iborat. Bu yerda o'tkazilgan ekspeditsiyalar soni ko'p emas. Olimlar har safar orolga kelganlarida hech bo'lmasa, bitta yangi o'simlik turini kashf qilishadi. Bu yerdagi asosiy xavf o'simliklar bo'lib, ular katta kalamush tugul kichikroq maymunni ham yutib yuborishi mumkin.



NAMIBIYA

Namibiyaning aksariyat qismi butun mamlakat bo'ylab yoyilgan tepaliklardan iborat. Markaziy hudud sahrodan iborat bo'lib, uning bir tomonidan Atlantika okeaniga chiqish mumkin. Sharqiy tomonda Kalaxari cho'li, shimolda esa junglilar joylashgan. Namibiya tabiatining qanchalar turli-tuman ekanligini tasavvur qilyapsizmi?

ANTARKTIDA

Bu yer qalin muz qatlami bilan qoplangan hududlardan biri bo'lib, sayyoramizning eng kam o'rganilgan joylaridan sanaladi. Hududda tadqiqotlarning kam o'tkazilishiga sabab uning haddan tashqari sovuq ekanligidir.

Ammo global isish jarayoni sabab bu yerlar ham tez orada o'rganilsa, ajab emas. Hududdagi orollarda ko'plab tashlandiq qishloqlarni ko'rish mumkin. Ayni paytda Antarktidada muqim aholi yo'q. Bu yerda 45 ta ilmiy stansiya joylashgan xolos. Mavsumda qish paytlari 1 000 kishi, yozda esa 4 000 nafar odam yashaydi.



TRISTAN-DA-KUNYA

Tristan-da-kunya 4 ta oroldan iborat arxipelag hisoblanadi. U Atlantika okeanining janubiy qismida joylashgan. Hudud Pasxa va Pitkern orollari qatorida Britaniyaning dengiz orti hududi tarkibiga kiradi.

Qolaversa, u quruqlikdan eng uzoqda joylashgan va odamlar yashaydigan maskan hamdir. Bu yerdan eng yaqin sohilga borish uchun 2 816 kilometrlik yo'lni bosib o'tish kerak. Janubiy Amerikaga qadar yetib olish uchun esa 3 360 kilometrlik yo'ldan o'tish talab etiladi. Orolida sohil tyulenlari va insonlar tomonidan olib borilgan sichqonlar, sudralib yuruvchilar va kapalaklardan tashqari boshqa aytarli mavjudot yashamaydi. Orolning eng mashhur hayvoni esa mitti Tristan qushidir. 2008-yil ma'lumotlariga ko'ra, bu yerdagi eng yirik orol aholisi 264 kishini tashkil qilgan. Qo'shni orollar esa qo'riqxonaga hisoblanadi.

Internet ma'lumotlari asosida tayyorlandi.

@Vatanparvargazetasi_bot
"Vatanparvar" birlashgan tahririyati bilan bog'lanish uchun telegram bot



SHU SONNING
ELEKTRON SHAKLI

VATANPARVAR

MUASSIS



O'ZBEKISTON
RESPUBLIKASI
MUDOFAA
VAZIRLIGI

www.mudofaa.uz

Tahririyat kengashi:

general-mayor Hamdam Qarshiyev
polkovnik Otabek Yuldashev
polkovnik Alisher Boboxonov
Maqsud Abilov

Tahririyatga kelgan qo'lyozmalar taqriz qilinmaydi va mualliflarga qaytarilmaydi. Mualliflar fikri tahririyat nuqtayi nazaridan farqlanishi mumkin. Gazeta Mudofaa vazirligi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar departamenti - "Vatanparvar" birlashgan tahririyatining kompyuter markazida sahifalandi.

Bosh muharrir vazifasini
vaqtincha bajaruvchi: podpolkovnik
Gulnora Xodjamuratova

ISSN 2010-5541

Gazeta O'zbekiston Matbuot va axborot agentligida 2008-yil 6-iyunda 0535 raqami bilan ro'yxatga olingan.

Telefonlar:

kotibiyat: 71 260-36-50
buxgalteriya: 71 260-35-20
yuridik bo'lim: 71 260-29-41
faks: 71 260-32-29

Navbatchi: katta leytenant Islomjon Qo'chqorov
Sahifalovchi: Dilnoza Miliqo'ziyeva
Musahhih: Sayyora Mirzayeva

Buyurtma: V-5690
Hajmi: 6 bosma taboq
Bichimi: A3
Adadi: 34 777 nusxa
Bosishga topshirish vaqti: 14:00
Topshirildi: 14:30

Gazetaning yetkazib berilishi uchun obunani rasmiylashtirgan tashkilot javobgar. Gazetaning poligrafik jihatdan sifatli chop etilishiga "O'zbekiston" NMIU mas'ul.

Gazeta juma kuni chiqadi. Gazeta 1992-yilning 24-iyunidan chiqq boshlagan.

Nashr ko'rsatkichi: 114.
Bahosi: kelishilgan narxda.

"O'zbekiston" nashriyot-matbaa ijodiy uyi bosmaxonasida chop etildi. Bosmaxona manzili: Toshkent shahri, Alisher Navoiy ko'chasi, 30-uy.

1 2 3 4 5 6

Manzilimiz:
100164, Toshkent, Universitet ko'chasi, 1-uy.